

การใช้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นสื่อกลางการชำระเงินในประเทศไทย:

ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมาย¹

The Use of Cryptocurrency as a Medium of Payment in Thailand: Legal Problems and Obstacles

วาสนี สุวรรณวงษ์ เซาเออร์²

Wasinee Suwannawong Sauer

(Received: February 11, 2026, Revised: May 27, 2026, Accepted: May 27, 2026)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการ แนวคิด และลักษณะของคริปโทเคอร์เรนซีในฐานะสินทรัพย์ดิจิทัล วิเคราะห์สถานะทางกฎหมายของคริปโทเคอร์เรนซีและข้อจำกัดในการใช้เป็นสื่อกลางการชำระเงินในประเทศไทย ตลอดจนเสนอแนวทางในการปรับปรุงกรอบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ภายใต้บริบทของการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลและระบบการเงินสมัยใหม่ โดยพิจารณากรอบกฎหมายไทยในปัจจุบันกำหนดให้ คริปโทเคอร์เรนซีเป็นสินทรัพย์ดิจิทัล แต่ยังไม่ยอมรับสถานะทางกฎหมายของคริปโทเคอร์เรนซีในฐานะสื่อกลางการชำระเงิน ส่งผลให้เกิดความไม่แน่นอนทางกฎหมายและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาระบบการเงินดิจิทัลของประเทศ งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ในลักษณะการวิจัยทางนิติศาสตร์ โดยศึกษาวิเคราะห์กฎหมายที่เกี่ยวข้อง แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศ ผลการศึกษาพบว่า แม้ประเทศไทยจะมีพระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 ซึ่งวางกรอบการกำกับดูแล คริปโทเคอร์เรนซีในมิติของการลงทุนและการประกอบธุรกิจ แต่ยังไม่มียกเว้นที่รองรับการใช้คริปโทเคอร์เรนซีเพื่อการชำระค่าสินค้าและบริการโดยตรง อีกทั้งประกาศคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ที่ กธ. 5/2565 ได้กำหนดห้ามผู้ประกอบการสินทรัพย์ดิจิทัลสนับสนุนหรือส่งเสริมการใช้สินทรัพย์ดิจิทัลเป็นสื่อกลางการชำระเงิน ส่งผลให้การใช้คริปโทเคอร์เรนซีในการชำระค่าสินค้าและบริการ ถูกจำกัดอย่างเด็ดขาด แม้ในกรณีที่คู่สัญญามีความสมัครใจและยอมรับความเสี่ยงร่วมกันก็ตาม จึงเสนอให้ปรับปรุงประกาศดังกล่าวจากแนวทางการห้ามใช้โดยเด็ดขาด ไปสู่การกำหนดกรอบการใช้ในขอบเขตจำกัด ภายใต้เงื่อนไขการกำกับดูแล

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่อง มุมมองกฎหมายการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล ศึกษากรณีใช้คริปโทเคอร์เรนซีเพื่อชำระค่าสินค้าและบริการ ซึ่งเป็นการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยมี ศาสตราจารย์ ดร. พินัย ณ นคร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

² นักศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, เลขที่ 2 พระจันทร์ พระบรมมหาราชวัง พระนคร กรุงเทพมหานคร 10200, wasinee_s@hotmail.com

Student, Doctor of Laws, Faculty of Law, Thammasat University, 2 Prachan Road, Phra Borom Maha Ratchawang, Phra Nakhon, Bangkok 10200, Thailand, wasinee_s@hotmail.com

และการคุ้มครองผู้ใช้ที่เหมาะสม โดยจำกัดการใช้เฉพาะกรณีที่คู่สัญญาตกลงโดยสมัครใจ ดำเนินธุรกรรมผ่านผู้ให้บริการที่อยู่ภายใต้การกำกับ เริ่มจากการทดลองใช้ภายใต้กรอบการทดลองทางกฎหมาย เพื่อประเมินผลกระทบก่อนการปรับปรุงกฎหมายและนโยบายในระยะยาว

คำสำคัญ: คริปโทเคอร์เรนซี, สื่อกลางการชำระเงิน, สินทรัพย์ดิจิทัล

Abstract

This research article aims to examine the development, concepts, and characteristics of cryptocurrency as a digital asset, to analyze its legal status and the limitations on its use as a medium of payment in Thailand, and to propose guidelines for improving the relevant legal framework within the context of digital technology and the modern financial system. Under the current Thai legal framework, cryptocurrency is classified as a type of digital asset, however, its legal status as a medium of payment is not recognized, resulting in legal uncertainty and creating obstacles to the development of the country's digital financial system. This study employs qualitative research in the form of doctrinal legal research by analyzing relevant laws, concepts, theories and academic materials from both domestic and foreign sources. The findings reveal that although Thailand has enacted the Emergency Decree on Digital Asset Businesses B.E. 2561 (2018), which establishes a regulatory framework for cryptocurrency in terms of investment and business operations, there are still no legal provisions directly supporting the use of cryptocurrency for the payment of goods and services. Furthermore, Notification of the Capital Market Supervisory Board No. KorThor. 5/2565 prohibits digital asset business operators from supporting or promoting the use of digital assets as a medium of payment, thereby absolutely restricting the use of cryptocurrency for the payment of goods and services, even where contracting parties voluntarily agree and mutually accept the associated risks. Accordingly, this article proposes that such notification should be revised from an absolute prohibition approach toward a limited use framework, subject to appropriate regulatory supervision and user protection measures. The use of cryptocurrency should be permitted only where the parties voluntarily agree, transactions are conducted through regulated service providers, and implementation begins under a legal sandbox framework in order to assess potential impacts prior to long-term policy reform.

Keywords: Cryptocurrency, Medium of Payment, Digital Asset

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัลและการเติบโตของเทคโนโลยีทางการเงิน (Financial Technology: FinTech) ซึ่งหมายถึง การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาบริการทางการเงินให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเข้าถึงได้มากขึ้น³ ได้ส่งผลให้โครงสร้างของระบบการเงินและรูปแบบการทำธุรกรรมทางเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะการพัฒนาเทคโนโลยีบล็อกเชน (Blockchain) ซึ่งเป็นระบบบันทึกข้อมูลแบบกระจายศูนย์ที่ไม่ต้องอาศัยตัวกลางและมีความโปร่งใสสูง⁴ และการเกิดขึ้นของคริปโทเคอร์เรนซี ซึ่งถูกออกแบบให้เป็นกลไกในการแลกเปลี่ยนและโอนถ่ายมูลค่าในระบบดิจิทัลโดยไม่ต้องพึ่งพาตัวกลางทางการเงินแบบดั้งเดิม แนวคิดดังกล่าวได้รับการนำเสนออย่างเป็นระบบครั้งแรกโดย Satoshi Nakamoto ในเอกสาร Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System เมื่อปี ค.ศ. 2008⁵ ซึ่งเสนอระบบการชำระเงินแบบเพียร์ทูเพียร์ที่ใช้เทคโนโลยีบล็อกเชน⁶ ในการบันทึกและยืนยันธุรกรรม โดยมีคุณลักษณะสำคัญ ได้แก่ การกระจายศูนย์ ความโปร่งใส และความยากต่อการแก้ไขข้อมูลย้อนหลัง ส่งผลให้คริปโทเคอร์เรนซีถูกมองว่าเป็นนวัตกรรมที่อาจมีบทบาทสำคัญต่อระบบการชำระเงินระดับโลก

ในทางทฤษฎีกฎหมายการเงิน เงินตราใช้เพียงเครื่องมือทางเศรษฐกิจ แต่เป็นสถาบันทางกฎหมายที่อยู่ภายใต้การรับรองและการกำกับดูแลของรัฐ โดยรัฐเป็นผู้กำหนดสถานะ หน้าที่ และผลทางกฎหมายของเงินตราในระบบเศรษฐกิจ Charles Proctor อธิบายว่า เงินตราเป็นกลไกทางกฎหมายที่สะท้อนอำนาจอธิปไตยของรัฐในการกำหนดสิ่งที่ใช้ชำระหนี้และปลดปล่อยภาระผูกพันทางกฎหมาย⁷ แนวคิดนี้สอดคล้องกับทฤษฎี State Theory of Money ซึ่งอธิบายว่าคุณค่าของเงินตราเกิดจากการรับรองของรัฐ ไม่ได้เกิดจากมูลค่าภายในตัววัตถุเอง⁸ ภายใต้กรอบดังกล่าว เงินตราจึงมีบทบาทสำคัญต่อเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจและกฎหมาย เป็นกลไกที่รัฐใช้ในการรักษาความเชื่อมั่นของประชาชนต่อระบบการชำระเงิน เมื่อคริปโทเคอร์เรนซีเป็นสินทรัพย์ดิจิทัลที่มีได้ออกโดยรัฐ จึงท้าทายความเข้าใจดั้งเดิมเกี่ยวกับสถานะของเงินตราและบทบาทของรัฐในการกำกับดูแลระบบการชำระเงิน

³ Douglas W. Amer, Janos Barberis, and Ross P. Buckley, *FinTech and RegTech in a Nutshell and the Future in a Sandbox*, CFA Institute Foundation, Retrieved April 20, 2026, from <https://rpc.cfainstitute.org/sites/default/files/-/media/documents/article/rf-brief/rfbr-v3-n4-1.pdf>

⁴ European Parliament, *How Blockchain Technology Could Change Our Lives*, Retrieved April 20, 2026, from [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2017/581948/EPRS_IDA\(2017\)581948_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2017/581948/EPRS_IDA(2017)581948_EN.pdf)

⁵ Satoshi Nakamoto, *Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System*, Retrieved September 1, 2025, from <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf>

⁶ Karim Sultan, Umar Ruhi, and Rubina Lakhani, *Conceptualizing Blockchains: Characteristics & Applications*, Retrieved April 20, 2026, from <https://arxiv.org/pdf/1806.03693>

⁷ Charles Proctor, *Mann and Proctor on the Law of Money*, 8th ed., (Oxford University Press, 2023), Chapter 1 Abstract, Retrieved April 25, 2026, from <https://academic.oup.com/oxford-law-pro/book/57019/chapter-abstract/472469890>

⁸ Georg Friedrich Knapp, *The State Theory of Money* (London: Macmillan, 1924).

ในบริบทของประเทศไทย ระบบกฎหมายการเงินยังคงยึดหลักการที่กำหนดให้เงินบาทเป็นเงินตราของประเทศตามกฎหมายว่าด้วยเงินตรา⁹ และให้รัฐเป็นผู้มีบทบาทหลักในการกำกับดูแลระบบการชำระเงิน ขณะเดียวกัน หลักกฎหมายแพ่งได้วางกรอบทั่วไปเกี่ยวกับการชำระหนี้ไว้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์¹⁰ โดยเปิดโอกาสให้คู่สัญญาตกลงวิธีการชำระหนี้เป็นอย่างอื่นได้ในบางกรณี อย่างไรก็ตาม คริปโทเคอร์เรนซีซึ่งมิได้ออกโดยรัฐและมีลักษณะเป็นสินทรัพย์ดิจิทัลที่มีความผันผวนของมูลค่าสูง ไม่สอดคล้องกับแนวคิดดั้งเดิมของเงินตราในระบบกฎหมายไทยโดยตรง แม้ว่าประเทศไทยจะได้ตราพระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561¹¹ เพื่อกำกับดูแลกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับคริปโทเคอร์เรนซีในมิติของการลงทุน และการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล แต่กฎหมายดังกล่าวยังมิได้บัญญัติรับรองหรือกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นสื่อกลางการชำระเงินโดยตรง

อีกทั้งประกาศคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ที่ กธ. 5/2565 เรื่อง หลักเกณฑ์เงื่อนไข และวิธีในการให้บริการของผู้ประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลที่ต้องไม่มีลักษณะเป็นการสนับสนุนการใช้สินทรัพย์ดิจิทัลเป็นสื่อกลางในการชำระค่าสินค้าและบริการ¹² รวมทั้งแนวนโยบายของธนาคารแห่งประเทศไทยที่จำกัดการใช้คริปโทเคอร์เรนซีเพื่อชำระค่าสินค้าและบริการ โดยให้เหตุผลเกี่ยวกับความผันผวนของมูลค่า ความเสี่ยงด้านการฟอกเงิน การหลีกเลียงภาษีและปัญหาความมั่นคงทางไซเบอร์¹³ ส่งผลให้การใช้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นสื่อกลางการชำระเงินในประเทศไทยอยู่ในสถานะที่มีความไม่ชัดเจนทางกฎหมาย และก่อให้เกิดข้อสงสัยในหลายมิติ ทั้งในเรื่องความชอบด้วยกฎหมายของสัญญาที่มีการชำระหนี้ด้วยคริปโทเคอร์เรนซี ผลทางกฎหมายของการชำระหนี้ดังกล่าว ตลอดจนการคุ้มครองผู้บริโภคและผู้ให้บริการในกรณีที่เกิดความเสียหายหรือข้อพิพาท

ดังนั้น การศึกษาปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายในการใช้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นสื่อกลางการชำระเงินในประเทศไทยอย่างเป็นระบบจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อทำความเข้าใจข้อจำกัดของกรอบกฎหมายที่มีอยู่ และเพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนากฎหมายและนโยบายด้านการเงินดิจิทัลที่เหมาะสม อันจะช่วยให้ประเทศไทยสามารถรองรับนวัตกรรมทางการเงินได้อย่างสมดุล ควบคู่กับการรักษาเสถียรภาพ ความมั่นคงและความเชื่อมั่นของระบบการเงินโดยรวมในระยะยาว

⁹ พระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ. 2501, มาตรา 6

¹⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 196

¹¹ พระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล, พ.ศ. 2561

¹² สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, ประกาศคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ที่ กธ. 5/2565 เรื่อง หลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีในการให้บริการ ของผู้ประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลที่ต้องไม่มีลักษณะเป็นการสนับสนุนการใช้สินทรัพย์ดิจิทัลเป็นสื่อกลางในการชำระค่าสินค้าและบริการ, สืบค้นวันที่ 1 กันยายน 2568, จาก <https://law.sec.or.th/content/search/result/7929/1/0/0>

¹³ ธนาคารแห่งประเทศไทย, *Bank of Thailand and Relevant Agencies Discuss Guidelines on Usage of Digital Assets as Payment for Goods and Services* (1 December 2021), สืบค้นวันที่ 1 กันยายน 2568, จาก <https://www.bot.or.th/content/dam/bot/documents/en/news-and-media/news/2021/news-20211201-1.pdf>

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาพัฒนาการ แนวคิด และลักษณะของคริปโทเคอร์เรนซีในฐานะสินทรัพย์ดิจิทัล และวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างคริปโทเคอร์เรนซีกับเงินตราตามกฎหมายในระบบกฎหมายไทย
- 2) เพื่อวิเคราะห์กรอบกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับคริปโทเคอร์เรนซีและระบบการชำระเงิน โดยมุ่งศึกษาสถานะทางกฎหมายของคริปโทเคอร์เรนซี และขอบเขตการรองรับหรือข้อจำกัดในการใช้เป็นสื่อกลางการชำระเงิน
- 3) เพื่อเสนอแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายและมาตรการกำกับดูแล เพื่รองรับการใช้คริปโทเคอร์เรนซีในการชำระค่าสินค้าและบริการภายใต้เงื่อนไขที่เหมาะสม

3. สมมติฐานของการวิจัย

กรอบกฎหมายไทยในปัจจุบันกำหนดให้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นสินทรัพย์ดิจิทัล แต่ยังไม่รับรองสถานะในฐานะสื่อกลางการชำระเงินโดยชัดแจ้ง ส่งผลให้เกิดความไม่แน่นอนทางกฎหมายในการใช้เพื่อชำระค่าสินค้าและบริการในทางปฏิบัติ บทความวิจัยนี้ตั้งสมมติฐานว่า ความชัดเจนดังกล่าวเกิดจากการขาดกรอบหลักการเชิงบรรทัดฐานที่เชื่อมโยงระหว่างกฎหมายสินทรัพย์ดิจิทัลกับกฎหมายระบบการชำระเงิน และจำเป็นต้องพัฒนาแนวทางเชิงกฎหมายเพื่อกำหนดสถานะและหลักเกณฑ์การใช้คริปโทเคอร์เรนซีให้มีความชัดเจนและสอดคล้องกับระบบการเงินดิจิทัล

4. ขอบเขตการวิจัย

บทความวิจัยนี้มุ่งศึกษาประเด็นทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นสื่อกลางการชำระเงินในประเทศไทย โดยวิเคราะห์สถานะทางกฎหมาย ความชอบด้วยกฎหมายของการชำระหนี้ ผลทางกฎหมายของสัญญา การคุ้มครองผู้บริโภค และผลกระทบต่อเสถียรภาพของระบบการเงิน ภายใต้กรอบกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล กฎหมายว่าด้วยเงินตรา กฎหมายระบบการชำระเงิน และกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ รวมถึงประกาศและแนวนโยบายของหน่วยงานกำกับดูแลที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ การศึกษาครอบคลุมช่วงเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 ซึ่งเริ่มมีการกำกับดูแลสินทรัพย์ดิจิทัลอย่างเป็นรูปธรรม จนถึงกฎหมายและนโยบายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน

5. ระเบียบวิธีการวิจัย

1) วิธีการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) มุ่งศึกษาวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นสื่อกลางการชำระเงินในประเทศไทย

2) แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลการวิจัยดำเนินการโดยศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กฎหมายไทยที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล กฎหมายว่าด้วยเงินตรา กฎหมายระบบการชำระเงิน และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ รวมถึงประกาศ หลักเกณฑ์ และแนวนโยบายของหน่วยงานกำกับดูแลที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนบทความทางวิชาการ หนังสือ งานวิจัย และเอกสารทางกฎหมายทั้งในประเทศ และต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับคริปโทเคอร์เรนซี เทคโนโลยีบล็อกเชน และระบบการชำระเงินดิจิทัล

3) วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะถูกระบุวิเคราะห์ สังเคราะห์ และเรียบเรียงตามหลักวิชาการทางกฎหมายใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงนิติศาสตร์ (Legal Analysis) และการวิเคราะห์เชิงระบบ (Systemic Analysis) เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปเกี่ยวกับปัญหา ข้อจำกัดของกรอบกฎหมายที่มีอยู่ และข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกฎหมายหรือแนวทางกำกับดูแลการใช้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นสื่อกลางการชำระเงินในประเทศไทย

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1) ประโยชน์ในเชิงวิชาการ บทความนี้ช่วยเติมเต็มองค์ความรู้ทางนิติศาสตร์เกี่ยวกับคริปโทเคอร์เรนซี ในมิติของการใช้เป็นสื่อกลางการชำระเงิน ซึ่งเป็นประเด็นที่ยังมีการศึกษาค้นคว้าจำกัดในระบบกฎหมายไทย โดยการวิเคราะห์สถานะทางกฎหมาย ผลของการชำระหนี้ และความเชื่อมโยงกับกฎหมายเงินตราและระบบการชำระเงิน จะช่วยขยายขอบเขตการศึกษากฎหมายการเงินให้สอดคล้องกับบริบทของเศรษฐกิจดิจิทัล

2) ประโยชน์ในเชิงนโยบายและการพัฒนากฎหมาย ผลการศึกษาสามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณา กำหนดนโยบายและการปรับปรุงกฎหมายของหน่วยงานกำกับดูแลที่เกี่ยวข้อง โดยสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดของกรอบกฎหมายปัจจุบันในการรองรับการใช้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นสื่อกลางการชำระเงิน และเป็นฐานในการพัฒนาแนวทางกำกับดูแลที่สมดุลระหว่างการส่งเสริมนวัตกรรมทางการเงินและการรักษาเสถียรภาพของระบบการเงิน

3) ประโยชน์ในเชิงการบังคับใช้กฎหมายและการปฏิบัติ บทความวิจัยนี้ช่วยสร้างความเข้าใจแก่ผู้ประกอบการ ผู้ให้บริการ และประชาชนเกี่ยวกับขอบเขตและข้อจำกัดทางกฎหมายของการใช้คริปโทเคอร์เรนซี เป็นสื่อกลางการชำระเงิน อันจะช่วยลดความไม่แน่นอนทางกฎหมาย ลดความเสี่ยงในการฝ่าฝืนกฎหมาย โดยไม่เจตนา และเป็นแนวทางในการพิจารณาความเสี่ยงและผลทางกฎหมายจากการทำธุรกรรมในทางปฏิบัติ

7. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

บทความนี้ใช้แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับเงินตราและสื่อกลางการชำระเงิน แนวคิดทางกฎหมายเกี่ยวกับคริปโทเคอร์เรนซี ตลอดจนงานวิชาการที่ศึกษาประเด็นทางกฎหมายและการกำกับดูแลการใช้คริปโทเคอร์เรนซี เพื่อใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์สถานะทางกฎหมายและข้อจำกัดของกฎหมายไทยในปัจจุบัน

7.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเงินตราและสื่อกลางการชำระเงิน

แนวคิดเกี่ยวกับเงินตราเป็นพื้นฐานสำคัญของระบบเศรษฐกิจและกฎหมายการเงิน นักเศรษฐศาสตร์และนักนิติศาสตร์โดยทั่วไปเห็นพ้องว่า เงินตรามีหน้าที่หลัก ได้แก่ การเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน

(Medium of Exchange) การเป็นหน่วยวัดมูลค่า (Unit of Account) และการเป็นเครื่องเก็บรักษามูลค่า (Store of Value)¹⁴ ในทางกฎหมาย เงินตราไม่ได้เป็นเพียงวัตถุทางเศรษฐกิจ หากแต่เป็นสถาบันทางกฎหมายที่เชื่อมโยงกับอำนาจอธิปไตยของรัฐ นักนิติศาสตร์ส่วนใหญ่ชี้ให้เห็นว่า ระบบกฎหมายการเงินสมัยใหม่ถูกออกแบบบนสมมติฐานว่ารัฐเป็นผู้ผูกขาดอำนาจในการออกเงินตราและกำหนดให้เงินตรานั้นเป็นเครื่องมือในการชำระหนี้ตามกฎหมาย การรับรองเงินตราของรัฐจึงมีผลต่อความแน่นอนทางกฎหมายของการชำระหนี้และการบังคับใช้สัญญา แนวคิดดังกล่าวเป็นกรอบสำคัญในการทำความเข้าใจว่าเหตุใดสื่อกลางการแลกเปลี่ยนอื่นที่มีได้ออกโดยรัฐจึงมักไม่ได้รับสถานะเทียบเท่าเงินตรา

เมื่อพิจารณาคริปโทเคอร์เรนซี ในบริบทของแนวคิดดังกล่าวจะเห็นได้ว่าคริปโทเคอร์เรนซีท้าทายกรอบแนวคิดดั้งเดิมของเงินตรา เนื่องจากไม่ได้อยู่ภายใต้การรับรองหรือควบคุมโดยรัฐโดยตรง ซึ่งส่งผลให้เกิดคำถามสำคัญในทางกฎหมายเกี่ยวกับสถานะและผลทางกฎหมายของการใช้เป็นสื่อกลางการชำระเงิน กฎหมายให้ความสำคัญกับแนวคิดเรื่อง “เงิน” ในฐานะสิ่งที่รัฐรับรองและใช้เป็นหน่วยวัดมูลค่าและสื่อกลางในการชำระหนี้ สถานะของเงินมิได้เกิดจากคุณลักษณะทางกายภาพเพียงอย่างเดียว หากแต่เกิดจากการรับรองและการบังคับใช้โดยรัฐผ่านกฎหมายและนโยบายการเงิน แนวคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า เงินในความหมายทางกฎหมายมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับอำนาจอธิปไตยของรัฐ ซึ่งกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การชำระหนี้ด้วยเงินถือเป็นวิธีการชำระหนี้ตามปกติ¹⁵ โดยเงินที่ใช้ชำระหนี้ต้องเป็นเงินตราที่กฎหมายรับรอง¹⁶ แนวคิดนี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้การนำคริปโทเคอร์เรนซีมาใช้เป็นสื่อกลางการชำระเงิน ทางกฎหมายมองว่าคริปโทเคอร์เรนซีเป็นเพียงทรัพย์สินชนิดหนึ่งในระบบกฎหมาย¹⁷ เท่านั้น

7.2 แนวคิดและลักษณะของคริปโทเคอร์เรนซีในทางกฎหมาย

คริปโทเคอร์เรนซีเกิดขึ้นควบคู่กับการพัฒนาของเทคโนโลยีบล็อกเชนและการขยายตัวของสินทรัพย์ดิจิทัลในระบบเศรษฐกิจโลก ในระยะแรกมักมุ่งอธิบายลักษณะทางเทคนิคและเศรษฐศาสตร์ของคริปโทเคอร์เรนซี โดยให้ความสำคัญกับกลไกการทำงานของระบบบล็อกเชน (Blockchain) ซึ่งเป็นชุดคำสั่ง (Protocol) ของคอมพิวเตอร์ ที่มีชุดคำสั่งแต่ละประเภท มีระบบบันทึกข้อมูลแบบกระจายศูนย์ ที่ข้อมูลถูกจัดเก็บเป็น “บล็อก” และเชื่อมต่อกันเป็น “โซ่” ด้วยวิธีการทางคริปโตกราฟี ทำให้ข้อมูล แก้ไขย้อนหลังได้ยากมาก และไม่ต้องพึ่งพาหน่วยงานกลาง¹⁸ การสร้างความน่าเชื่อถือโดยไม่ต้องพึ่งพาตัวกลาง และผลกระทบต่อระบบการเงินแบบดั้งเดิม ต่อมาได้พัฒนาไปสู่การวิเคราะห์ผลกระทบในมิติทางกฎหมายมากขึ้น โดยเฉพาะประเด็นสถานะทางกฎหมายของคริปโทเคอร์เรนซี ความสัมพันธ์กับกฎหมายการเงินและกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ รวมถึงบทบาทของรัฐในการกำกับดูแลและควบคุมความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้งานคริปโทเคอร์เรนซี

¹⁴ David Fox and Sarah Green, *Cryptocurrencies in Public and Private Law*, 1st ed., (United Kingdom: CPI Group (UK) Ltd, 2019), pp. 19-22.

¹⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 329

¹⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 330

¹⁷ พระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561, มาตรา 3

¹⁸ ทพพล น้อยปัญญา, *กฎหมายเรื่อง Bitcoin Blockchain ICO and etc*, พิมพ์ครั้งที่ 1, (บริษัท ออฟเซทพลัส จำกัด : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2561) น. 42-48.

ในบริบทของประเทศไทย กรอบกฎหมายเกี่ยวกับคริปโทเคอร์เรนซีมีความชัดเจนมากขึ้นภายหลังการประกาศใช้พระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 ซึ่งถือเป็นกฎหมายเฉพาะฉบับแรกที่รัฐใช้กำหนดหลักเกณฑ์และกลไกในการกำกับดูแลคริปโทเคอร์เรนซีและโทเคนดิจิทัล กฎหมายดังกล่าวสะท้อนท่าทีของรัฐที่มุ่งเน้นการควบคุมความเสี่ยงด้านการลงทุน การระดมทุน และการป้องกันการฟอกเงิน มากกว่าการส่งเสริมการใช้คริปโทเคอร์เรนซีในฐานะสื่อกลางการชำระเงิน เนื่องจากกรอบกฎหมายที่มีอยู่ยังมิได้ออกแบบมาเพื่อรองรับการใช้งานในลักษณะดังกล่าวโดยตรง

คริปโทเคอร์เรนซีเกิดขึ้นจากการพัฒนาเทคโนโลยีบล็อกเชน ซึ่งมีบทบาทเป็นโครงสร้างพื้นฐานของระบบการโอนถ่ายมูลค่าแบบอิเล็กทรอนิกส์ที่ดำเนินการในลักษณะเครือข่ายแบบเพียร์ทูเพียร์ (Peer-to-Peer Network: P2P) หมายถึง ระบบเครือข่ายที่คอมพิวเตอร์แต่ละเครื่องมีสถานะเท่าเทียมกัน สามารถเชื่อมต่อแลกเปลี่ยนข้อมูล และร่วมกันตรวจสอบธุรกรรมได้โดยไม่ต้องมีศูนย์กลาง¹⁹ โดยไม่ต้องพึ่งพาตัวกลางทางการเงินหรือสถาบันที่ได้รับความไว้วางใจจากรัฐเป็นศูนย์กลาง ทั้งนี้ Don Tapscott และ Alex Tapscott อธิบายว่า บล็อกเชนทำหน้าที่เป็น “กลไกสร้างความเชื่อถือ” (Trust Protocol) ที่เปลี่ยนรูปแบบการจัดการความน่าเชื่อถือจากการอาศัยสถาบันหรืออำนาจรัฐ ไปสู่การอาศัยสถาปัตยกรรมทางเทคโนโลยีและฉันทามติของเครือข่ายผู้ใช้งาน²⁰ ความน่าเชื่อถือของระบบดังกล่าวมิได้ตั้งอยู่บนการรับรองหรือการค้ำประกันโดยหน่วยงานกลาง หากแต่เกิดจากกลไกทางเทคโนโลยีที่ผสานการทำงานร่วมกันของระบบบัญชีรายการแบบกระจายศูนย์ การใช้เทคนิคทางคริปโตกราฟี และความโปร่งใสในการบันทึกและตรวจสอบข้อมูลธุรกรรม ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมเครือข่ายสามารถตรวจสอบความถูกต้องของธุรกรรมย้อนหลังได้โดยไม่ต้องอาศัยตัวกลาง ด้วยเหตุนี้ คริปโทเคอร์เรนซีจึงมีลักษณะสำคัญที่แตกต่างจากเงินหรือระบบการชำระเงินแบบดั้งเดิม ได้แก่ การกระจายศูนย์ของโครงสร้างระบบ การลดบทบาทของสถาบันตัวกลางในการโอนถ่ายมูลค่า และการพึ่งพากลไกทางเทคโนโลยีเป็นฐานของความเชื่อถือแทนการรับรองโดยรัฐเป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจดิจิทัล และรูปแบบการแลกเปลี่ยนมูลค่าในระดับโลก พรศักดิ์ อรรถฉัตรชัยรัตน์ อธิบายว่า เทคโนโลยีบล็อกเชนเป็นนวัตกรรมที่เปลี่ยนวิธีการสร้างความเชื่อถือในระบบดิจิทัล จากเดิมที่ต้องอาศัยสถาบันตัวกลางหรือองค์กรที่ได้รับความไว้วางใจ มาเป็นการอาศัยกลไกของระบบเครือข่ายและเทคโนโลยีเป็นฐานของความน่าเชื่อถือ ทั้งนี้ บล็อกเชนทำหน้าที่เป็นบัญชีรายการแบบกระจายศูนย์ที่บันทึกข้อมูลธุรกรรมอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ และไม่สามารถแก้ไขย้อนหลังได้โดยพลการ ส่งผลให้การโอนถ่ายมูลค่าในรูปแบบดิจิทัลสามารถดำเนินการได้โดยไม่ต้องพึ่งพาตัวกลางทางการเงินในลักษณะดั้งเดิม

ในบริบทดังกล่าว คริปโทเคอร์เรนซีจึงถูกพัฒนาขึ้นในฐานะกลไกการโอนถ่ายมูลค่าที่ทำงานอยู่บนโครงสร้างของบล็อกเชน โดยมีลักษณะสำคัญ ได้แก่ การกระจายศูนย์ของระบบ การลดบทบาทของสถาบันตัวกลาง และการพึ่งพากลไกทางเทคโนโลยี เช่น คริปโตกราฟีและฉันทามติของเครือข่าย แทนการรับรองหรือการค้ำประกัน

¹⁹ อาณัติ ลิ้มคเดช, *Blockchain Disruptive Business Model ปฏิวัติโมเดลธุรกิจด้วยบล็อกเชน*, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เกรท ไอเดีย, 2563), น. 34-35.

²⁰ Don Tapscott and Alex Tapscott, *Blockchain Revolution: How the Technology Behind Bitcoin Is Changing Money, Business, and the World* (New York : Portfolio/Penguin, 2016), pp 30-45.

โดยรัฐ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจดิจิทัลและรูปแบบการแลกเปลี่ยนมูลค่าในยุคใหม่²¹ แม้กฎหมายไทยจะยอมรับการมีอยู่ของคริปโทเคอร์เรนซีในฐานะ “สินทรัพย์ดิจิทัล” แต่กลับยังไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดสถานะหรือหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นสื่อกลางการชำระเงินอย่างชัดเจน ส่งผลให้เกิดช่องว่างทางกฎหมายในมิติของการนำคริปโทเคอร์เรนซีมาใช้ในกิจกรรมทางเศรษฐกิจจริง

7.2.1 สถานะทางกฎหมายของคริปโทเคอร์เรนซี

ต้นกำเนิดของคริปโทเคอร์เรนซีอ้างอิงงานของ Satoshi Nakamoto ซึ่งเสนอแนวคิดระบบเงินอิเล็กทรอนิกส์แบบเพียร์ทูเพียร์ที่ไม่ต้องพึ่งพาตัวกลางทางการเงิน งานดังกล่าวเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาบิตคอยน์ (Bitcoin) และคริปโทเคอร์เรนซีอื่นๆ ที่ตามมา โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีบล็อกเชนเพื่อสร้างความเชื่อถือผ่านกลไกทางเทคนิคแทนการพึ่งพาสถาบันของรัฐ งานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับสถานะทางกฎหมายของสินทรัพย์ดิจิทัลในระบบกฎหมายไทยสะท้อนประเด็นสำคัญหลายประการ โดยมีข้อวิเคราะห์ว่าการเข้าถึงและครอบครองสินทรัพย์ดิจิทัลยังเผชิญข้อจำกัดในทางกฎหมายไทย เนื่องจากกฎหมายปัจจุบันยังไม่สามารถรองรับทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างได้อย่างเป็นระบบ²² นอกจากนี้ วรรณกรรมด้านเทคโนโลยีบล็อกเชนและบิตคอยน์ยังได้อธิบายโครงสร้างทางเทคนิคที่เป็นพื้นฐานต่อการกำหนดสถานะทางกฎหมายของคริปโทเคอร์เรนซี โดยเฉพาะกลไกความน่าเชื่อถือของระบบ การกระจายศูนย์ และผลกระทบต่อบทบาทของรัฐในการกำกับดูแล²³

ภายใต้กฎหมายไทย คริปโทเคอร์เรนซีไม่ใช่เงินตราตามกฎหมาย หากแต่เป็นสินทรัพย์ดิจิทัลที่มีมูลค่าตามกลไกตลาด เนื่องจากไม่ได้ออกโดยรัฐและไม่ได้รับการรับรองให้เป็นเงินที่ใช้ชำระหนี้ได้โดยชอบด้วยกฎหมาย การกำหนดสถานะของคริปโทเคอร์เรนซีเป็น “สินทรัพย์ดิจิทัล” ส่งผลให้การใช้คริปโทเคอร์เรนซีถูกจำกัดอยู่ในกรอบของการลงทุนและการซื้อขาย มากกว่าการใช้งานในฐานะสื่อกลางการชำระเงิน ไม่มีการรับรองสถานะเป็นเงินตรามีผลให้คริปโทเคอร์เรนซีไม่สามารถใช้ชำระหนี้ได้โดยบังคับตามกฎหมาย และการใช้คริปโทเคอร์เรนซีขึ้นอยู่กับความสมัครใจของคู่สัญญาเป็นหลัก การขาดความชัดเจนในสถานะทางกฎหมายดังกล่าวก่อให้เกิดความไม่แน่นอนทางกฎหมาย โดยเฉพาะในกรณีที่มีการนำคริปโทเคอร์เรนซีมาใช้ในธุรกรรมทางแพ่งหรือพาณิชย์ ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของผู้ใช้และผู้ประกอบธุรกิจ และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนานวัตกรรมทางการเงินในประเทศไทย สถานะทางกฎหมายของคริปโทเคอร์เรนซีในประเทศไทยมีลักษณะไม่สอดคล้องกัน ในด้านหนึ่งกฎหมายยอมรับการมีอยู่ของคริปโทเคอร์เรนซีในฐานะสินทรัพย์ดิจิทัล แต่อีกด้านหนึ่งกลับจำกัดการใช้งานในบทบาทที่ใกล้เคียงกับเงินตรา²⁴ ความไม่สอดคล้องดังกล่าวก่อให้เกิดความไม่แน่นอนทางกฎหมาย (Legal Uncertainty)

²¹ พรศักดิ์ อรุณชัยรัตน์, *Blockchain เปลี่ยนโลก Blockchain Revolution*, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดีไวน์พับลิชชิง, 2560) น. 41-59.

²² ปิยะบุตร บุญอร่ามเรือง, ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการเข้าถึงสินทรัพย์ดิจิทัลและพัฒนาการที่เกี่ยวข้อง, *วารสารนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 49 (4) (2563), น. 788-809.

²³ Arvind Narayanan, Joseph Bonneau, Edward Felten, Andrew Miller, and Steven Goldfeder, *Bitcoin and Cryptocurrency Technologies*, Princeton: Princeton University Press, 2016), Retrieved April 26, 2026, from <https://press.princeton.edu/books/hardcover/9780691171692/bitcoin-and-cryptocurrency-technologies>

²⁴ พระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561, มาตรา 3

ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของผู้ใช้งานและผู้ประกอบธุรกิจในระยะยาว²⁵ แม้คริปโทเคอร์เรนซีจะไม่ใช้เงินตราตามกฎหมาย แต่ก็อาจทำหน้าที่เป็นสื่อกลางการชำระเงินในทางพฤตินัย หากคู่สัญญามีความสนใจและยอมรับร่วมกัน สะท้อนช่องว่างระหว่างกรอบกฎหมายกับพฤติกรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในยุคดิจิทัล

7.2.2 การใช้คริปโทเคอร์เรนซีเพื่อการชำระหนี้

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้ความสำคัญกับผลทางกฎหมายของการใช้คริปโทเคอร์เรนซีในการชำระหนี้ โดยตั้งคำถามว่าการชำระหนี้ดังกล่าวทำให้หนี้ระงับหรือไม่ เนื่องจากการชำระหนี้ด้วยทรัพย์สินโดยอาศัยความตกลงของคู่สัญญาเป็นหลัก²⁶ การชำระหนี้ด้วยคริปโทเคอร์เรนซีไม่อาจถือเป็นการชำระหนี้ด้วยเงินตราตามกฎหมาย ความผันผวนของมูลค่าคริปโทเคอร์เรนซีถูกมองว่าเป็นอุปสรรคสำคัญ อันอาจก่อให้เกิดความไม่แน่นอนในมูลค่าของหนี้และความไม่เป็นธรรมแก่คู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง การกำหนดหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการใช้คริปโทเคอร์เรนซีในการชำระหนี้ เพื่อป้องกันข้อพิพาทและเพิ่มความแน่นอนทางกฎหมายจึงเป็นประเด็นที่ต้องพิจารณาเป็นอย่างยิ่ง

7.2.3 คริปโทเคอร์เรนซีกับระบบการชำระเงิน

การนำคริปโทเคอร์เรนซีมาใช้ในระบบการชำระเงินก่อให้เกิดประเด็นทางกฎหมายที่สำคัญเกี่ยวกับบทบาทของรัฐและธนาคารกลางในการกำกับดูแลระบบการเงิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการควบคุมปริมาณเงิน การรักษาเสถียรภาพทางการเงิน และการป้องกันความเสี่ยงเชิงระบบ ทั้งนี้ ระบบการชำระเงินถือเป็นโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่รัฐให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับความมั่นคงของระบบการเงินและความเชื่อมั่นของประชาชนต่อสกุลเงินของประเทศ²⁷ คริปโทเคอร์เรนซีมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากระบบการชำระเงินแบบดั้งเดิม โดยเป็นระบบที่อาศัยเทคโนโลยีบล็อกเชนและการทำธุรกรรมแบบกระจายศูนย์ซึ่งไม่ต้องผ่านตัวกลางทางการเงิน เช่น ธนาคารพาณิชย์ หรือผู้ให้บริการระบบการชำระเงินที่อยู่ภายใต้การกำกับของรัฐ ลักษณะดังกล่าวอาจส่งผลให้การใช้คริปโทเคอร์เรนซีในระบบการชำระเงินลดบทบาทของสถาบันการเงินและกลไกการกำกับดูแลแบบเดิม ซึ่งกฎหมายการเงินของรัฐได้วางโครงสร้างให้ระบบการชำระเงินต้องดำเนินการผ่านกลไกที่รัฐสามารถกำกับ ตรวจสอบ และควบคุมได้ ทั้งนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทยไม่สนับสนุนการใช้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นสื่อกลางการชำระเงินสำหรับค่าสินค้าและบริการ โดยให้เหตุผลว่าการใช้คริปโทเคอร์เรนซีอาจก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อเสถียรภาพทางการเงิน ความผันผวนของมูลค่าและความเสี่ยงเชิงระบบ รวมถึงอาจกระทบต่อประสิทธิภาพของการดำเนินนโยบายการเงินของรัฐ²⁸ สะท้อน

²⁵ ธนาคารแห่งประเทศไทย, *Caution on Using Digital Assets as Means of Payment for Goods and Services*, สืบค้นวันที่ 8 กันยายน 2568, จาก <https://www.bot.or.th/content/dam/bot/documents/en/news-and-media/news/2021/news-20210708-1.pdf>

²⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 321

²⁷ ธนาคารแห่งประเทศไทย, *Discuss Guidelines on Usage of Digital Assets as Payment for Goods and Services*, สืบค้นวันที่ 15 กันยายน 2568, จาก <https://www.bot.or.th/en/news-and-media/news/news-20211201-1.html>

²⁸ ธนาคารแห่งประเทศไทย, *คำเตือนเกี่ยวกับการใช้สินทรัพย์ดิจิทัลเป็นสื่อกลางการชำระเงินสำหรับค่าสินค้าและบริการ*, สืบค้นวันที่ 20 กันยายน 2568, จาก <https://www.bot.or.th/content/dam/bot/documents/th/news-and-media/news/2021/news-20210708-1.pdf>

ให้เห็นว่าคริปโทเคอร์เรนซียังไม่ถูกยอมรับให้เป็นส่วนหนึ่งของระบบการชำระเงินตามกฎหมาย แม้ในทางปฏิบัติจะมีการนำมาใช้ในกิจกรรมทางเศรษฐกิจบางรูปแบบก็ตาม การใช้คริปโทเคอร์เรนซีในระบบการชำระเงินเกี่ยวข้องกับความเสี่ยงที่ผู้ให้บริการและการจัดการความเสี่ยงในกรณีที่เกิดความผิดพลาดหรือข้อพิพาท เนื่องจากระบบการชำระเงินแบบดั้งเดิมมีกลไกทางกฎหมายรองรับ เช่น การคุ้มครองผู้ให้บริการทางการเงิน การกำหนดความรับผิดของผู้ให้บริการ และช่องทางการระงับข้อพิพาท ในขณะที่การทำธุรกรรมด้วยคริปโทเคอร์เรนซียังขาดกลไกทางกฎหมายที่ชัดเจนในประเด็นดังกล่าว แม้คริปโทเคอร์เรนซีจะมีศักยภาพในการเป็นนวัตกรรมทางการเงินรูปแบบใหม่ แต่การนำมาใช้ในระบบการชำระเงินยังเผชิญกับข้อจำกัดทางกฎหมายและนโยบายอย่างมีนัยสำคัญ อันเป็นผลจากความไม่สอดคล้องระหว่างลักษณะของเทคโนโลยีกับกรอบกฎหมายการเงินแบบดั้งเดิม ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่งานวิจัยนี้นำมาวิเคราะห์ต่อในส่วนของปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมาย

7.2.4 ความเสี่ยงและข้อจำกัดของคริปโทเคอร์เรนซี

ความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับคริปโทเคอร์เรนซี ได้แก่ ความผันผวนของมูลค่า ความเสี่ยงจากการฟอกเงิน และการใช้ในกิจกรรมที่ผิดกฎหมาย ตลอดจนความเสี่ยงด้านความมั่นคงทางไซเบอร์ ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่รัฐนำมาใช้เป็นฐานเหตุผลในการกำหนดมาตรการกำกับดูแลอย่างเข้มงวดต่อการใช้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นสื่อกลางการชำระเงิน²⁹ แม้ว่าคริปโทเคอร์เรนซีจะถูกพัฒนาในฐานะนวัตกรรมทางการเงินที่เอื้อให้เกิดการโอนถ่ายมูลค่าโดยไม่ต้องพึ่งพาตัวกลางทางการเงิน แต่ในเชิงกฎหมายการเงิน คริปโทเคอร์เรนซีกลับก่อให้เกิดข้อจำกัดเชิงโครงสร้างต่อระบบการชำระเงินที่รัฐสามารถกำกับ ตรวจสอบ และควบคุมได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันเป็นเหตุให้รัฐบาลของรัฐส่วนใหญ่ทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย ยังไม่ให้การรับรองการใช้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นสื่อกลางการชำระเงินอย่างเป็นทางการ ความเสี่ยงและข้อจำกัดดังกล่าวสามารถพิจารณาได้ทั้งในมิติของเสถียรภาพทางการเงิน ความคุ้มครองผู้ใช้ และประสิทธิภาพของระบบกฎหมายในการบังคับใช้สิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญา โดยจำแนกความเสี่ยงได้ดังต่อไปนี้

1) ความผันผวนของมูลค่า (Price Volatility) ถือเป็นความเสี่ยงพื้นฐานและสำคัญที่สุดของคริปโทเคอร์เรนซี เมื่อเปรียบเทียบกับเงินตราที่ออกโดยรัฐซึ่งมีธนาคารกลางทำหน้าที่กำหนดและดูแลเสถียรภาพของมูลค่า คริปโทเคอร์เรนซีกลับมีมูลค่าที่ขึ้นลงอย่างรวดเร็วตามกลไกตลาดและการเก็งกำไร ความผันผวนส่งผลกระทบต่อความแน่นอนทางกฎหมายของการชำระหนี้ เนื่องจากมูลค่าของหนี้อาจเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญในช่วงเวลาสั้น ๆ ระหว่างการก่อหนี้และการชำระหนี้ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่คู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และเพิ่มความเสี่ยงในการเกิดข้อพิพาททางแพ่งในภายหลัง³⁰

2) ความเสี่ยงด้านการคุ้มครองผู้ใช้และผู้บริโภค เป็นข้อจำกัดสำคัญในเชิงกฎหมาย เนื่องจากการทำธุรกรรมด้วยคริปโทเคอร์เรนซีอาศัยระบบดิจิทัลและกลไกทางเทคโนโลยีเป็นหลัก ผู้ใช้จึงต้องรับความเสี่ยงจาก

²⁹ Financial Action Task Force, *Guidance for a Risk-Based Approach to Virtual Assets and Virtual Asset Service Providers* (Paris: FATF, 2019). Retrieved September 28, 2025, from https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/guidance/RBA-VA-VASPs.pdf.coredownload.inline.pdf?utm_source=chatgpt.com

³⁰ World Economic Forum, *Global Future Council on Cryptocurrencies, Navigating Cryptocurrency Regulation*, Retrieved September 20, 2025, from https://www3.weforum.org/docs/WEF_Navigating_Cryptocurrency_Regulation_2021.pdf

การโจรกรรมทางไซเบอร์ การถูกหลอกลวง และความผิดพลาดของระบบโดยตรง ในขณะที่กฎหมายไทยด้านการคุ้มครองผู้บริโภคและระบบการชำระเงินยังถูกออกแบบมาเพื่อรองรับธุรกรรมทางการเงินผ่านสถาบันการเงินที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐเป็นหลัก การขาดกลไกเยียวยาและการรับประกันความเสียหายที่ชัดเจนทำให้ผู้ใช้คริปโทเคอร์เรนซีอยู่ในสถานะที่เปราะบางมากกว่าผู้ใช้เงินตราตามกฎหมาย

3) ความเสี่ยงด้านการฟอกเงินและการกระทำความผิดทางการเงิน เป็นเหตุผลสำคัญที่รัฐใช้ในการจำกัดการใช้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นสื่อกลางการชำระเงิน ลักษณะการทำธุรกรรมแบบไร้ศูนย์กลางและการปกปิดตัวตนในระดับหนึ่งของผู้ใช้ ทำให้คริปโทเคอร์เรนซีอาจถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการฟอกเงิน การหลีกเลี่ยงภาษี หรือการสนับสนุนกิจกรรมที่ผิดกฎหมาย ซึ่งส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายของรัฐทำได้ยากขึ้นแม้ว่ากฎหมายไทยจะกำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลต้องปฏิบัติตามมาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน แต่การควบคุมธุรกรรมที่เกิดขึ้นนอกแพลตฟอร์มที่ได้รับอนุญาตยังคงเป็นข้อจำกัดที่สำคัญ

4) ข้อจำกัดด้านโครงสร้างกฎหมายและการกำกับดูแล สะท้อนให้เห็นว่ากฎหมายไทยในปัจจุบันยังไม่มีกรอบเฉพาะที่รองรับการใช้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นสื่อกลางการชำระเงินโดยตรง กฎหมายที่มีอยู่มุ่งเน้นการกำกับดูแลในมิติของการลงทุน การซื้อขาย และการป้องกันความเสี่ยงเป็นหลัก ส่งผลให้การใช้คริปโทเคอร์เรนซีในธุรกรรมชำระหนี้ยังคงต้องอาศัยหลักความสมัครใจของคู่สัญญา และไม่ก่อให้เกิดผลทางกฎหมาย เช่นเดียวกับการชำระหนี้ด้วยเงินตราที่กฎหมายรับรอง ข้อจำกัดดังกล่าวทำให้เกิดความไม่แน่นอนทางกฎหมาย และเป็นอุปสรรคต่อการนำคริปโทเคอร์เรนซีมาใช้ในเชิงพาณิชย์อย่างแพร่หลาย ความเสี่ยงและข้อจำกัดของคริปโทเคอร์เรนซีในมิติต่าง ๆ เป็นเหตุผลสำคัญที่อธิบายได้ว่าทำไมกฎหมายไทยและนโยบายของรัฐจึงยังคงใช้แนวทางที่ระมัดระวังต่อการรับรองคริปโทเคอร์เรนซีเป็นสื่อกลางการชำระเงิน อย่างไรก็ตาม ความเสี่ยงดังกล่าวมิได้หมายความว่าคริปโทเคอร์เรนซีไม่อาจนำมาใช้ได้เลย หากแต่สะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนากฎหมายที่สมดุลระหว่างการส่งเสริมนวัตกรรมทางการเงินกับการคุ้มครองเสถียรภาพของระบบการเงินและประโยชน์สาธารณะ

เพื่อให้การวิเคราะห์สถานะทางกฎหมายของคริปโทเคอร์เรนซีในฐานะสื่อกลางการชำระเงินมีความชัดเจน และสามารถประเมินคุณภาพของกฎหมายไทยได้อย่างมีหลักเกณฑ์ งานวิจัยนี้กำหนดกรอบการวิเคราะห์เชิงบรรทัดฐานของระบบการชำระเงินดิจิทัล (Normative Framework for Digital Payment System) จากแนวคิดที่ว่าระบบการชำระเงินมิได้เป็นเพียงกลไกทางเทคนิค หากแต่เป็นโครงสร้างทางกฎหมายที่ประกอบด้วยองค์ประกอบเชิงหน้าที่ต้องทำงานร่วมกันอย่างสอดคล้อง โดยประกอบด้วย 2 มิติหลัก ได้แก่ 1) มิติความครอบคลุมของกฎหมาย (Comprehensiveness) หรือการพิจารณาอย่างรอบด้าน ซึ่งมุ่งวิเคราะห์ว่ากฎหมายที่เกี่ยวข้องครอบคลุมประเด็นสำคัญของระบบการชำระเงินได้หรือไม่ และ 2) มิติความเป็นระบบของกฎหมาย (Systematic Coherence) หรือ ความเป็นระบบ ซึ่งมุ่งพิจารณาว่ากฎหมายดังกล่าวมีความเชื่อมโยง ความสอดคล้อง และความสามารถในการทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ กรอบดังกล่าวถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อจำกัดของกฎหมายไทยในหัวข้อถัดไป

7.3 ข้อจำกัดทางกฎหมายและการกำกับดูแล

กรอบกฎหมายของไทยในปัจจุบันยังเน้นการกำกับดูแลคริปโทเคอร์เรนซีในมิติของการลงทุนและการป้องกันความเสี่ยงเป็นหลัก โดยเฉพาะด้านการฟอกเงินและเสถียรภาพทางการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทยที่ระมัดระวังต่อการใช้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นสื่อกลางการชำระเงิน การกำกับดูแลความเสี่ยงในระยะสั้นแต่ในระยะยาวอาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนานวัตกรรมทางการเงิน และทำให้กฎหมายไม่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีได้อย่างทันท่วงที การคุ้มครองผู้ใช้และการรักษาเสถียรภาพของระบบการเงิน แม้ว่าประเทศไทยจะมีกฎหมายเฉพาะในการกำกับดูแลธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล ได้แก่ พระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 แต่กรอบกฎหมายดังกล่าวยังมุ่งเน้นการกำกับดูแลคริปโทเคอร์เรนซีในมิติของการลงทุนและการซื้อขายเป็นหลัก มากกว่าการรองรับการใช้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นสื่อกลางการชำระเงินในระบบเศรษฐกิจทั่วไป อีกทั้งประกาศคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ที่ กธ. 5/2565 ได้กำหนดห้ามผู้ประกอบการธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลสนับสนุนหรือส่งเสริมการใช้สินทรัพย์ดิจิทัลเป็นสื่อกลางการชำระเงิน³¹ ส่งผลให้การใช้คริปโทเคอร์เรนซีเพื่อชำระค่าสินค้าและบริการถูกจำกัดอย่างเด็ดขาด ก่อให้เกิดข้อจำกัดทั้งต่อผู้ใช้และผู้ประกอบการธุรกิจในทางปฏิบัติ ข้อจำกัดเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความไม่สอดคล้องระหว่างพัฒนาการของเทคโนโลยีทางการเงินกับโครงสร้างกฎหมายและการกำกับดูแลของรัฐ ซึ่งส่งผลต่อความแน่นอนทางกฎหมาย ความคุ้มครองผู้ใช้ และประสิทธิภาพของระบบการชำระเงินโดยรวม³²

7.3.1 การเสริมสร้างมาตรการคุ้มครองผู้บริโภคและผู้ใช้บริการ

หนึ่งในข้อจำกัดสำคัญของการใช้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นสื่อกลางการชำระเงิน คือ การขาดมาตรการคุ้มครองผู้บริโภคและผู้ใช้บริการที่ชัดเจนและครอบคลุม ในระบบการชำระเงินตามกฎหมายปัจจุบัน ผู้ใช้เงินตราที่ออกโดยรัฐได้รับความคุ้มครองผ่านกลไกทางกฎหมายและสถาบันต่างๆ เช่น ระบบการกำกับดูแลสถาบันการเงิน การคุ้มครองเงินฝาก และกระบวนการเยียวยาความเสียหายเมื่อเกิดความผิดพลาดหรือการทุจริต อย่างไรก็ตาม การทำธุรกรรมด้วยคริปโทเคอร์เรนซีเกิดขึ้นนอกระบบดังกล่าว ส่งผลให้ผู้ใช้ต้องรับความเสี่ยงด้วยตนเองในระดับที่สูงกว่า ในทางกฎหมายกรอบการคุ้มครองผู้บริโภคของไทยยังถูกออกแบบมาเพื่อรองรับธุรกรรมทางการเงินแบบดั้งเดิมที่มีตัวกลางซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐเป็นหลัก การนำคริปโทเคอร์เรนซีมาใช้เป็นสื่อกลางการชำระเงินจึงก่อให้เกิดช่องว่างทางกฎหมายในกรณีที่ผู้ใช้ได้รับความเสียหายจากความผันผวนของมูลค่า การโจรกรรมทางไซเบอร์ หรือความผิดพลาดของระบบบล็อกเชน การขาดกลไกเยียวยาที่มีประสิทธิภาพดังกล่าวเป็นอุปสรรคสำคัญต่อความเชื่อมั่นของประชาชน และเป็นเหตุผลหนึ่งที่รัฐยังไม่อาจส่งเสริมการใช้คริปโทเคอร์เรนซีในวงกว้างได้ จึงควรพัฒนามาตรการคุ้มครองผู้บริโภคที่เหมาะสมกับลักษณะของธุรกรรมคริปโทเคอร์เรนซี อาทิ การกำหนดหน้าที่ในการเปิดเผยข้อมูลความเสี่ยงอย่างชัดเจน การกำหนดกลไกการรับเรื่องร้องเรียน และการส่งเสริมระบบระงับข้อพิพาททางเลือก เพื่อให้ผู้ใช้บริการได้รับการคุ้มครองอย่างเหมาะสมเมื่อเกิดข้อพิพาทหรือความเสียหายจากการชำระเงิน

³¹ สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, เรื่องเดิม.

³² ธนาคารแห่งประเทศไทย, เรื่อง ธปท. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหารือแนวทางการกำกับการใช้สินทรัพย์ดิจิทัลในการชำระค่าสินค้าและบริการ, สืบค้นวันที่ 22 กันยายน 2568 จาก <https://www.bot.or.th/content/dam/bot/documents/th/news-and-media/news/2021/news-20211201-1.pdf>

7.3.2 การปรับปรุงกลไกการกำกับดูแลและการประสานงานระหว่างหน่วยงาน

โครงสร้างการกำกับดูแลคริปโทเคอร์เรนซีของไทยที่มีหน่วยงานหลายแห่งเข้ามาเกี่ยวข้อง อาทิ ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ และหน่วยงานด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน แม้การมีหน่วยงานกำกับดูแลหลายแห่งจะช่วยให้การควบคุมความเสี่ยงเป็นไปได้รอบด้าน แต่ในทางปฏิบัติกลับอาจก่อให้เกิดความซ้ำซ้อนของอำนาจหน้าที่และความไม่ชัดเจนในขอบเขตความรับผิดชอบ การขาดกลไกการประสานงานที่เป็นเอกภาพส่งผลให้การกำกับดูแลคริปโทเคอร์เรนซีในฐานะสื่อกลางการชำระเงินยังไม่เป็นระบบเดียวกัน โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการเงิน เสถียรภาพของระบบการชำระเงิน และการคุ้มครองผู้บริโภค ความไม่ชัดเจนดังกล่าวอาจนำไปสู่ความไม่แน่นอนทางกฎหมายสำหรับผู้ประกอบธุรกิจและผู้ใช้ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนานวัตกรรมทางการเงินและการนำคริปโทเคอร์เรนซีมาใช้ในเชิงพาณิชย์อย่างยั่งยืน

7.3.3 การพัฒนากฎหมายและมาตรการรองรับเทคโนโลยีบล็อกเชนและระบบการชำระเงินดิจิทัล

การที่กฎหมายไทยยังไม่ได้พัฒนารอบเฉพาะเพื่อรองรับเทคโนโลยีบล็อกเชนและระบบการชำระเงินดิจิทัลอย่างเป็นระบบ ซึ่งในบริบทนี้หมายถึง กรอบทางกฎหมายที่มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) ความสอดคล้องเชิงนโยบายและตัวบท (Consistency) คือการที่กฎหมายระดับพระราชบัญญัติและประกาศลำดับรองทำงานสอดคล้องประสานกัน 2) ความชัดเจนของสถานะทางกฎหมาย (Legal Certainty) ในการรับรองสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญา และ 3) ความมีประสิทธิภาพของกลไกการกำกับดูแล (Regulatory Efficiency) ที่ครอบคลุมวงจรการทำธุรกรรมตั้งแต่ต้นจนจบ กฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นการนำกฎหมายเดิมมาปรับใช้กับเทคโนโลยีใหม่ ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของระบบบล็อกเชน เช่น ความไร้ศูนย์กลาง ความไม่สามารถแก้ไขข้อมูลย้อนหลัง และการทำงานผ่านสมาร์ตคอนแทรกต์ การขาดกฎหมายเฉพาะดังกล่าวส่งผลให้การใช้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นสื่อกลางการชำระเงินยังคงอยู่ในพื้นที่ที่กฎหมายไม่ชัดเจน ทั้งในด้านผลผูกพันทางสัญญา การพิสูจน์สิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญา และการบังคับใช้กฎหมายเมื่อเกิดข้อพิพาท ในระยะยาวการไม่ปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเทคโนโลยีอาจทำให้ระบบกฎหมายไม่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของระบบการเงินดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนานวัตกรรมทางการเงินของประเทศ

ทั้งนี้ “ความเป็นระบบ” (Systematicity) มีความแตกต่างจากความ “รอบด้าน” (Comprehensiveness) ในมิติที่ว่า ความรอบด้านเน้นการมีกฎหมายที่ครอบคลุมทุกประเด็นที่เกี่ยวข้อง แต่ความเป็นระบบเน้นที่การจัดการโครงสร้างและการเชื่อมโยงหน้าที่ (Functional Integration) ของกฎหมายแต่ละฉบับให้ทำงานสอดคล้องประสานกันโดยปราศจากช่องว่างหรือความขัดแย้งเชิงอำนาจหน้าที่

7.4 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคริปโทเคอร์เรนซี

การวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายในการใช้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นสื่อกลางในการชำระเงินในประเทศไทย จำเป็นต้องพิจารณาภายใต้กรอบกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน งานวิจัยนี้ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการเลือกวิเคราะห์กฎหมายผ่าน “แนวทางตามฟังก์ชันการทำงาน” (Functional Approach)

โดยคัดเลือกรูปแบบที่มีบทบาทโดยตรงต่อวงจรการชำระเงินดิจิทัล เพื่อให้เห็นผลสัมฤทธิ์ของความเป็นระบบ ซึ่งประกอบด้วย กฎหมายการเงิน กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายว่าด้วยการกำกับดูแลสินทรัพย์ดิจิทัล และกฎหมายว่าด้วยระบบการชำระเงิน เนื่องจากคริปโทเคอร์เรนซีเป็นนวัตกรรมทางการเงินที่มีลักษณะทับซ้อนหลายมิติ จึงไม่อาจพิจารณาภายใต้กฎหมายใดกฎหมายหนึ่งเพียงลำพังได้ แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับแนวทางขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการกำกับดูแลคริปโทเคอร์เรนซีจำเป็นต้องอาศัยกรอบกฎหมายแบบบูรณาการ ครอบคลุมหลายสาขากฎหมายและหลายหน่วยงาน กำกับดูแล เพื่อให้สามารถรองรับความซับซ้อนของสินทรัพย์ดิจิทัลและลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้งานในทางปฏิบัติ³³

7.4.1 กฎหมายว่าด้วยธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์

พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544

กฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 เป็นกฎหมายพื้นฐานที่มีบทบาทสำคัญในการรองรับการทำธุรกรรมในสภาพแวดล้อมดิจิทัลของประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อรับรองความมีผลผูกพันทางกฎหมายของการแสดงเจตนา การทำสัญญา และการติดต่อสื่อสารผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้มีสถานะเทียบเท่าการดำเนินการในรูปแบบเอกสารหรือวิธีการตามประเพณีเดิม กฎหมายฉบับนี้จึงเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยลดอุปสรรคทางกฎหมายในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 หลักการสำคัญ การแสดงเจตนาในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ไม่อาจถูกปฏิเสธผลทางกฎหมายเพียงเพราะเหตุที่อยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ หลักการดังกล่าวมีนัยสำคัญต่อการพิจารณาธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับคริปโทเคอร์เรนซี เนื่องจากการโอน การชำระเงิน และการทำสัญญาเกี่ยวกับ คริปโทเคอร์เรนซีล้วนเกิดขึ้นผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์และเครือข่ายดิจิทัล หากปราศจากการรับรองในระดับกฎหมาย ธุรกรรมดังกล่าวย่อมขาดความแน่นอนและความเชื่อถือในทางกฎหมาย³⁴ ดร. พินัย ฦ นคร อธิบายว่า กฎหมายธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์มิได้มีเจตนาที่จะสร้างระบบกฎหมายใหม่แยกต่างหากจากกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หากแต่เป็นกฎหมายที่ทำหน้าที่ “เชื่อมต่อ” หลักกฎหมายดั้งเดิมเข้ากับเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยยืนยันว่าการทำสัญญา การก่อหนี้ และการระงับหนี้ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ยังคงต้องอาศัยหลักเกณฑ์เรื่องความสมบูรณ์ของนิติกรรม เจตนา และความสามารถของคู่สัญญาตามกฎหมายแพ่งเป็นสำคัญ³⁵ แนวคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า แม้คริปโทเคอร์เรนซีจะเป็นนวัตกรรมทางเทคโนโลยี แต่ผลทางกฎหมายของการใช้ยังต้องพิจารณาภายใต้กรอบกฎหมายเดิม

เมื่อพิจารณาการใช้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นสื่อกลางการชำระเงินในบริบทของกฎหมายธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ จะเห็นได้ว่ากฎหมายฉบับนี้สามารถรองรับการแสดงเจตนาและการทำสัญญาที่เกี่ยวข้องกับ

³³ Organization for Economic Co-operation and Development (OECD), *Regulatory Approaches to Crypto-assets*, Retrieved October 15, 2025, from https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2021/03/regulatory-approaches-to-the-tokenisation-of-assets_da7ae482/aea35466-en.pdf

³⁴ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544, มาตรา 7

³⁵ พินัย ฦ นคร, *กฎหมายเกี่ยวกับธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ในยุคดิจิทัล*, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2561), น. 45.

คริปโทเคอร์เรนซีได้ในระดับหนึ่ง³⁶ เช่น การตกลงซื้อขายสินค้าและบริการโดยชำระด้วยคริปโทเคอร์เรนซีผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล อย่างไรก็ตาม กฎหมายธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ไม่ได้มีบทบัญญัติที่รับรองสถานะของคริปโทเคอร์เรนซีในฐานะ “เงิน” หรือสื่อกลางการชำระเงินตามกฎหมาย การรับรองผลทางกฎหมายจึงจำกัดอยู่เพียงการยอมรับรูปแบบของธุรกรรม มิใช่การยอมรับลักษณะของสิ่งที่ใช้ชำระหนี้ ข้อจำกัดดังกล่าวส่งผลให้เกิดช่องว่างทางกฎหมาย แม้การแสดงเจตนาและการทำสัญญาด้วยสื่ออิเล็กทรอนิกส์จะมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย แต่การชำระหนี้ด้วยคริปโทเคอร์เรนซีกลับยังไม่อาจถือเป็นการชำระหนี้ด้วยเงินตราตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้โดยอัตโนมัติ การใช้คริปโทเคอร์เรนซีจึงยังคงต้องอาศัยความตกลงโดยสมัครใจของคู่สัญญา และไม่ก่อให้เกิดผลผูกพันในลักษณะเดียวกับการชำระหนี้ด้วยเงินที่รัฐรับรอง จะเห็นได้ว่ากฎหมายว่าด้วยธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์มีบทบาทสำคัญในการรองรับรูปแบบของธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับคริปโทเคอร์เรนซี แต่ยังไม่เพียงพอที่จะรองรับการใช้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นสื่อกลางการชำระเงินอย่างสมบูรณ์ในทางกฎหมาย ช่องว่างระหว่างการรับรองรูปแบบธุรกรรมกับการรับรองสถานะของสื่อกลางการชำระเงินจึงเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมาย ซึ่งนำไปสู่ความจำเป็นในการพัฒนากฎหมายเฉพาะหรือการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับบริบทของเทคโนโลยีการเงินดิจิทัลในปัจจุบัน

7.4.2 กฎหมายว่าด้วยระบบการชำระเงิน

พระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560

พระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 เป็นกฎหมายสำคัญที่ใช้กำกับดูแลระบบการชำระเงินของประเทศ โดยพระราชบัญญัตินี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเสถียรภาพ ความมั่นคง และความเชื่อมั่นในระบบการชำระเงิน โดยกำหนดให้ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นหน่วยงานหลักในการกำกับดูแลระบบและบริการการชำระเงินที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ ให้ความสำคัญกับการควบคุมผู้ให้บริการ กลไกการโอนเงิน และมาตรการบริหารความเสี่ยง โดยตั้งอยู่บนสมมติฐานว่าระบบการชำระเงินต้องมีตัวกลางที่สามารถกำกับตรวจสอบ และบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ³⁷ เมื่อพิจารณาคริปโทเคอร์เรนซีภายใต้กรอบของกฎหมายระบบการชำระเงินดังกล่าว จะพบว่าคริปโทเคอร์เรนซีไม่สอดคล้องกับโครงสร้างที่กฎหมายออกแบบไว้ เนื่องจากการทำธุรกรรมด้วยคริปโทเคอร์เรนซีอาศัยเทคโนโลยีบล็อกเชนซึ่งมีลักษณะกระจายศูนย์ ไม่มีตัวกลางในการดำเนินการ และไม่มีผู้รับผิดชอบในเชิงสถาบันตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับระบบการชำระเงิน การขาดตัวกลางดังกล่าวทำให้รัฐไม่สามารถกำกับดูแลความเสี่ยงด้านเสถียรภาพ ความปลอดภัย และการคุ้มครองผู้ใช้ได้ในระดับเดียวกับระบบการชำระเงินแบบดั้งเดิม นอกจากนี้ ระบบการชำระเงินที่กฎหมายไทยรับรองยังเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับเงินตราที่ออกโดยรัฐหรือเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่อยู่ภายใต้การกำกับของธนาคารแห่งประเทศไทย เช่น ระบบพร้อมเพย์ บัตรอิเล็กทรอนิกส์ หรือบริการ e-Money ซึ่งล้วนมีผู้ให้บริการที่ได้รับใบอนุญาตและอยู่ภายใต้กรอบการกำกับดูแลที่ชัดเจน คริปโทเคอร์เรนซีซึ่งไม่มีสถานะเป็นเงินตราตามกฎหมายและไม่อยู่ในระบบใบอนุญาตดังกล่าว จึงไม่อาจถูกนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของระบบการชำระเงินอย่างเป็นทางการได้ ผลจากการออกแบบกฎหมายทำให้การใช้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นสื่อกลางการชำระเงินในประเทศไทย

³⁶ พินัย ณ นคร, เรื่องเดียวกัน, น. 46-49.

³⁷ พระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560, มาตรา 7

ถูกจำกัดอยู่ในลักษณะของการตกลงกันโดยสมัครใจระหว่างคู่สัญญา และไม่ก่อให้เกิดผลทางกฎหมายในลักษณะเดียวกับการชำระหนี้ด้วยเงินตราหรือผ่านระบบการชำระเงินที่รัฐรับรอง ข้อจำกัดนี้สะท้อนให้เห็นว่า ปัญหาทางกฎหมายของการใช้ คริปโทเคอร์เรนซีมิได้เกิดจากตัวเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว หากแต่เกิดจากโครงสร้างกฎหมายระบบการชำระเงินที่ยังไม่รองรับรูปแบบการโอนถ่ายมูลค่าแบบไร้ศูนย์กลาง

ธนาคารแห่งประเทศไทยในฐานะหน่วยงานหลักด้านนโยบายการเงินและระบบการชำระเงิน ได้จำกัดการใช้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นสื่อกลางการชำระเงิน โดยให้เหตุผลด้านเสถียรภาพทางการเงิน ความผันผวนของมูลค่า และความเสถียรต่อระบบการชำระเงินของประเทศ สะท้อนแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการรักษาความมั่นคงของระบบการเงินมากกว่าการส่งเสริมนวัตกรรมทางการเงิน แม้แนวทางของธนาคารแห่งประเทศไทยจะช่วยลดความเสี่ยงเชิงระบบ แต่ในอีกด้านหนึ่งก็ส่งผลให้การพัฒนาการใช้คริปโทเคอร์เรนซีในภาคธุรกิจและภาคประชาชนถูกจำกัดอยู่ในกรอบที่แคบ และไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีทางการเงินที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว³⁸ กฎหมายว่าด้วยระบบการชำระเงินเป็นกรอบกฎหมายสำคัญที่มีผลโดยตรงต่อการพิจารณาความชอบด้วยกฎหมายของการใช้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นสื่อกลางการชำระเงินของประเทศ แม้คริปโทเคอร์เรนซีจะเป็นเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการโอนถ่ายมูลค่า แต่การนำมาใช้ในทางปฏิบัติย่อมต้องอยู่ภายใต้ระบบการชำระเงินที่กฎหมายรับรองและกำกับดูแล โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้พระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นกฎหมายหลักที่กำหนดโครงสร้างและกลไกการกำกับดูแลระบบการชำระเงินของประเทศ

7.4.3 กฎหมายว่าด้วยสินทรัพย์ดิจิทัล

พระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561

พระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 เป็นกฎหมายหลักที่ใช้กำกับดูแลคริปโทเคอร์เรนซีในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจ การคุ้มครองผู้ลงทุน และการกำกับดูแลความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากสินทรัพย์ดิจิทัล โดยกฎหมายดังกล่าวได้กำหนดนิยามของ “คริปโทเคอร์เรนซี” และ “โทเคนดิจิทัล” หมายความว่า หน่วยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งถูกสร้างขึ้นบนระบบหรือเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์โดยมีความประสงค์ที่จะใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนเพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าและบริการ หรือสิทธิอื่นใด หรือแลกเปลี่ยนระหว่างสินทรัพย์ดิจิทัล และให้หมายความรวมถึงหน่วยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์อื่นใดตามที่คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ประกาศกำหนด³⁹ รวมถึงกำหนดให้การประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐผ่านสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ กฎหมายฉบับนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อควบคุมความเสี่ยงด้านการลงทุน การป้องกันการฟอกเงิน และการคุ้มครองผู้ลงทุน มากกว่าการรองรับการใช้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นสื่อกลางการชำระเงิน ผลจากการออกแบบกฎหมายในลักษณะดังกล่าว ทำให้คริปโทเคอร์เรนซีถูกจัดวางสถานะเป็น “สินทรัพย์ดิจิทัล” มากกว่าที่จะเป็นเงินตราหรือสื่อกลางการชำระเงินตามกฎหมาย ส่งผลให้การใช้คริปโทเคอร์เรนซีเพื่อชำระค่าสินค้าและบริการยังก่อให้เกิดผลทางกฎหมายเช่นเดียวกับการชำระหนี้ด้วยเงินตราที่กฎหมายรับรอง และเป็นอุปสรรคเชิงโครงสร้างต่อการนำคริปโทเคอร์เรนซีมาใช้ในระบบเศรษฐกิจโดยทั่วไป

³⁸ ธนาคารแห่งประเทศไทย, *Guidelines on the Usage of Digital Assets as a Means of Payment for Goods and Services*, สืบค้นวันที่ 30 กันยายน 2568, จาก <https://www.bot.or.th/en/news-and-media/news/news-20220125.html>

³⁹ พระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561, มาตรา 3

7.4.4 กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการชำระหนี้

1) เงินตราตามกฎหมาย

ภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การชำระหนี้โดยทั่วไปถือว่าการชำระด้วย “เงินตราตามกฎหมาย” เป็นวิธีการชำระหนี้ตามปกติที่กฎหมายรับรอง เงินตราตามกฎหมายในที่นี้หมายถึงเงินที่รัฐกำหนดให้ใช้เป็นสื่อกลางในการชำระหนี้ได้โดยชอบด้วยกฎหมาย และเจ้าหนี้ไม่อาจปฏิเสธการรับชำระหนี้ได้ หากเป็นการชำระด้วยเงินตราดังกล่าว หลักการนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความมั่นคงและความแน่นอนของระบบการบังคับใช้หนี้ในกฎหมายเอกชน เนื่องจากทำให้คู่สัญญาสามารถคาดหมายผลทางกฎหมายของการชำระหนี้ได้อย่างชัดเจน แนวคิดเรื่องเงินตราตามกฎหมายสะท้อนหลักการพื้นฐานว่ารัฐเป็นผู้ผูกขาดอำนาจในการออกเงินและกำหนดให้เงินนั้นมีสถานะพิเศษเหนือสื่อกลางการแลกเปลี่ยนรูปแบบอื่น เมื่อมีการชำระหนี้ด้วยเงินตราตามกฎหมาย หนี้อย่อมระงับลงโดยผลของกฎหมายโดยไม่ต้องอาศัยความยินยอมเป็นพิเศษจากเจ้าหนี้ หลักการดังกล่าวแตกต่างจากการชำระหนี้ด้วยทรัพย์สินหรือวิธีการอื่นซึ่งต้องอาศัยความตกลงของคู่สัญญาเป็นสำคัญ ในบริบทของการใช้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นสื่อกลางการชำระเงิน การพิจารณาว่าคริปโทเคอร์เรนซีมีสถานะเป็นเงินตราตามกฎหมายหรือไม่ เป็นประเด็นพื้นฐานที่มีผลต่อการระงับหนี้ตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หากคริปโทเคอร์เรนซีไม่อยู่ในข่ายเงินตราตามกฎหมาย การชำระหนี้ด้วยคริปโทเคอร์เรนซีย่อมไม่ก่อให้เกิดผลเป็นการระงับหนี้โดยอัตโนมัติเช่นเดียวกับการชำระด้วยเงินตรา ประเด็นดังกล่าวเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการวิเคราะห์ต่อไปเกี่ยวกับผลทางกฎหมายและข้อจำกัดของการใช้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นสื่อกลางการชำระเงินในระบบกฎหมายไทย

2) การระงับหนี้ตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

หนี้ระงับเป็นผลทางกฎหมายที่เกิดขึ้นเมื่อลูกหนี้ปฏิบัติชำระหนี้อย่างถูกต้องและครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนด⁴⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์วางหลักว่า หนี้อย่อมระงับลงเมื่อมีการชำระหนี้โดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งการชำระหนี้ต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ลักษณะ และเงื่อนไขของหนี้ที่ได้ตกลงกันไว้ การระงับหนี้จึงเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้ความผูกพันระหว่างลูกหนี้และเจ้าหนี้สิ้นสุดลงและเป็นพื้นฐานของความมั่นคงในความสัมพันธ์ทางกฎหมายเอกชน⁴¹ หลักการระงับหนี้ตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มิได้พิจารณาเพียงการส่งมอบสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้แก่เจ้าหนี้เท่านั้น หากแต่ให้ความสำคัญกับลักษณะของการชำระหนี้ว่าตรงตามที่กฎหมายและสัญญากำหนดหรือไม่ การชำระหนี้ที่ไม่เป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ย่อมไม่ก่อให้เกิดผลเป็นการระงับหนี้ แม้เจ้าหนี้จะได้รับสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็ตาม หลักการดังกล่าวสะท้อนแนวคิดว่าการระงับหนี้เป็นผลทางกฎหมายที่ต้องอาศัยความถูกต้องของวิธีการและรูปแบบการชำระหนี้เป็นสำคัญ ในกรณีของการชำระหนี้ด้วยเงินตราตามกฎหมาย ผลของการระงับหนี้เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติเมื่อมีการชำระครบถ้วนตามจำนวนและเงื่อนไขที่ตกลงกันไว้ เจ้าหนี้ไม่อาจปฏิเสธการรับชำระหนี้ได้และหนี้ถือว่าสิ้นสุดลงโดยผลของกฎหมาย⁴² อย่างไรก็ตาม หากการชำระหนี้มิได้เป็นไปด้วยเงินตราตามกฎหมาย แต่เป็นการชำระด้วยทรัพย์สินหรือวิธีการอื่น

⁴⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 314

⁴¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 315

⁴² สุนทร มณีสวัสดิ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ : หนี้, พิมพ์ครั้งที่ 2, (โรงพิมพ์เดือนตุลา : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2553), น. 302.

การระงับหนี้ย่อมต้องพิจารณาจากเจตนารมณ์และความตกลงของคู่สัญญาเป็นกรณีไป หลักการดังกล่าวมีนัยสำคัญต่อการพิจารณาการใช้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นสื่อกลางการชำระเงิน เนื่องจากคริปโทเคอร์เรนซียังมิได้รับการรับรองให้เป็นเงินตราตามกฎหมาย การชำระหนี้ด้วยคริปโทเคอร์เรนซีจึงไม่อาจก่อให้เกิดผลเป็นการระงับหนี้โดยอัตโนมัติในลักษณะเดียวกับการชำระด้วยเงินตรา หากแต่ต้องอาศัยการตกลงยินยอมร่วมกันของคู่สัญญาในการแสดงเจตนา (Freedom of Contract) เป็นหลัก⁴³ ทั้งในเรื่องการยอมรับสื่อกลางการชำระเงินและผลของการชำระหนี้ จากหลักการระงับหนี้ตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการชำระหนี้ไม่ใช่เพียงประเด็นเชิงเทคนิคของการโอนถ่ายมูลค่า หากแต่เป็นประเด็นเชิงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความแน่นอนของสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญา การวางฐานความเข้าใจในหลักการระงับหนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการนำไปวิเคราะห์ข้อจำกัดและปัญหาทางกฎหมายของการใช้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นสื่อกลางการชำระเงินในประเทศไทยในส่วนของการบังคับใช้สัญญาและการคุ้มครองสิทธิของคู่สัญญา

3) การชำระหนี้ด้วยทรัพย์สินหรือวิธีการอื่น

นอกจากการชำระหนี้ด้วยเงินตราตามกฎหมายแล้ว ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ยังเปิดโอกาสให้คู่สัญญาสามารถตกลงชำระหนี้ด้วยทรัพย์สินหรือวิธีการอื่นได้⁴⁴ การชำระหนี้ในลักษณะดังกล่าวมิได้เป็นวิธีการชำระหนี้ตามปกติที่กฎหมายกำหนด หากแต่เป็นการชำระหนี้ที่เกิดขึ้นจากความตกลงเฉพาะของคู่สัญญา ซึ่งผลทางกฎหมายของการชำระหนี้ย่อมขึ้นอยู่กับเจตนารมณ์และข้อตกลงของคู่สัญญาเป็นสำคัญ หลักการชำระหนี้ด้วยทรัพย์สินสะท้อนแนวคิดพื้นฐานของกฎหมายแพ่งที่ให้ความสำคัญกับเสรีภาพในการทำสัญญาและความสมัครใจของคู่สัญญา กล่าวคือ คู่สัญญาสามารถตกลงกันให้ใช้ทรัพย์สินอื่นแทนเงินตราในการชำระหนี้ได้ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งหาทรัพย์ อสังหาริมทรัพย์ หรือสิทธิอื่นใด ตราบเท่าที่การตกลงดังกล่าวไม่ขัดต่อกฎหมาย ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน อย่างไรก็ตาม การชำระหนี้ด้วยทรัพย์สินย่อมไม่ก่อให้เกิดผลเป็นการระงับหนี้โดยอัตโนมัติ หากปราศจากความชัดเจน

4) หลักความสมัครใจของคู่สัญญา

หลักความสมัครใจของคู่สัญญาเป็นหลักการพื้นฐานของกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพิจารณาความชอบด้วยกฎหมายของการชำระหนี้ด้วยวิธีการที่มีได้เป็นไปตามรูปแบบปกติที่กฎหมายกำหนด โดยเฉพาะในกรณีที่คู่สัญญาตกลงใช้ทรัพย์สินหรือสื่อกลางการชำระเงินที่มีใช้เงินตราตามกฎหมาย หลักการดังกล่าวสะท้อนแนวคิดที่ว่าความผูกพันทางกฎหมายย่อมเกิดขึ้นจากการแสดงเจตนาโดยสมัครใจของคู่สัญญา และผลทางกฎหมายของการชำระหนี้ย่อมขึ้นอยู่กับขอบเขตและเงื่อนไขของความตกลงนั้น ภายใต้กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คู่สัญญามีเสรีภาพในการกำหนดเงื่อนไขของสัญญา รวมถึงการตกลงเลือกวิธีการชำระหนี้ ตราบเท่าที่การตกลงดังกล่าวไม่ขัดต่อบทบัญญัติของกฎหมาย ความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หลักความสมัครใจดังกล่าวเปิดโอกาสให้เกิดการใช้วิธีการชำระหนี้ที่หลากหลายและสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป เสรีภาพดังกล่าวมิได้เป็นเสรีภาพโดยปราศจากขอบเขต หากแต่ต้องอยู่ภายใต้กรอบกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองความมั่นคงและความเป็นธรรมในการทำสัญญา

⁴³ ศันสน์ภรณ์ โสถิพันธุ์, คำอธิบายนิติกรรมสัญญา, พิมพ์ครั้งที่ 28, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2568), น. 345-351.

⁴⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 321

ในบริบทของการใช้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นสื่อกลางการชำระเงิน หลักความสมัครใจของคู่สัญญา มีบทบาทเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้การใช้คริปโทเคอร์เรนซีสามารถเกิดขึ้นได้ในทางปฏิบัติ แม้คริปโทเคอร์เรนซี จะยังไม่ได้ได้รับการรับรองเป็นเงินตราตามกฎหมาย คู่สัญญาย่อมสามารถตกลงยอมรับการชำระหนี้ด้วยคริปโทเคอร์เรนซีได้ หากมีความเข้าใจตรงกันถึงลักษณะ มูลค่า และความเสี่ยงของสื่อกลางการชำระเงินการตกลงดังกล่าวย่อมมีผลผูกพันตามกฎหมายในฐานะข้อตกลงทางแพ่ง การอาศัยหลักความสมัครใจของคู่สัญญาเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอในการสร้างความแน่นอนทางกฎหมายในระดับระบบ เนื่องจากผลทางกฎหมายของการชำระหนี้ด้วยสื่อกลางที่มีใช้เงินตราตามกฎหมายยังคงขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงและการตีความในแต่ละกรณี ความไม่แน่นอนดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของคู่สัญญาและผู้ประกอบธุรกิจ และเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การใช้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นสื่อกลางการชำระเงินยังคงมีข้อจำกัดในทางกฎหมาย จากหลักการดังกล่าวจะเห็นได้ว่า หลักความสมัครใจของคู่สัญญาทำหน้าที่เป็นฐานทางกฎหมายที่เปิดพื้นที่ให้เกิดการใช้คริปโทเคอร์เรนซีในทางปฏิบัติ ขณะเดียวกันก็สะท้อนถึงข้อจำกัดของกรอบกฎหมายแพ่งในปัจจุบัน ซึ่งยังไม่สามารถสร้างความแน่นอนและความคุ้มครองในระดับเดียวกับการชำระหนี้ด้วยเงินตราตามกฎหมาย

ในระบบกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การชำระหนี้ด้วยเงินถือเป็นวิธีการชำระหนี้ตามปกติ โดยเงินที่ใช้ชำระหนี้ต้องเป็นเงินตราที่กฎหมายรับรอง⁴⁵ การนำคริปโทเคอร์เรนซีมาใช้ชำระหนี้จึงก่อให้เกิดประเด็นทางกฎหมายสำคัญว่า การชำระหนี้ดังกล่าวจะถือว่าหนี้ระงับหรือไม่ การชำระหนี้ด้วยคริปโทเคอร์เรนซีไม่อาจถือเป็นการชำระหนี้ด้วยเงิน⁴⁶ หากแต่เป็นการชำระหนี้ด้วยทรัพย์สิน ซึ่งต้องอาศัยความสมัครใจและความตกลงของคู่สัญญาเป็นหลัก ข้อจำกัดดังกล่าวส่งผลให้การใช้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นสื่อกลางการชำระเงินขาดความแน่นอนทางกฎหมาย โดยเฉพาะในกรณีที่เกิดข้อพิพาทเกี่ยวกับมูลค่าหนี้หรือช่วงเวลาการชำระหนี้ ซึ่งศาลอาจต้องพิจารณาตามเจตนารมณ์ของคู่สัญญาเป็นรายกรณี ทำให้ระบบกฎหมายขาดความชัดเจนและคาดการณ์ได้ยาก

จากการทบทวนวรรณกรรมและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง สามารถสังเคราะห์ประเด็นที่ยังไม่ได้รับการศึกษาอย่างครอบคลุมได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถานะของคริปโทเคอร์เรนซีในฐานะสื่อกลางการชำระเงินภายใต้กฎหมายไทย เพื่อให้การวิเคราะห์มีความเป็นระบบ งานวิจัยนี้จึงจัดทำตารางสรุปช่องว่างของงานวิจัย (Research Gap) จำแนกออกเป็น 6 ประเด็นสำคัญ เพื่อแสดงลักษณะช่องว่างที่ยังขาดการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ และเป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนารอบศึกษาต่อไป

⁴⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 196

⁴⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 197

ตารางที่ 1 ช่องว่างด้านประเด็นการศึกษา (Topic Gap)

ประเด็นที่วิเคราะห์	การวิเคราะห์เชิงกฎหมาย
1. สิ่งที่วรรณกรรมทำไปแล้ว	งานวิชาการไทยส่วนใหญ่ศึกษาคริปโทเคอร์เรนซีในฐานะสินทรัพย์เพื่อการลงทุน ภายใต้พระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 ⁴⁷ หรือวิเคราะห์เทคโนโลยีบล็อกเชนในเชิงเทคนิค ⁴⁸ แต่ยังไม่ศึกษาคริปโทเคอร์เรนซีในฐานะ “เครื่องมือโอนมูลค่าเพื่อการชำระหนี้” และยังไม่เชื่อมโยงกับกฎหมายว่าด้วยเงินตรา ⁴⁹ ระบบการชำระเงิน ⁵⁰ และหลักการชำระหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ⁵¹
2. สิ่งที่ยังขาด	ยังไม่มีงานวิจัยใดวิเคราะห์ผลของนิยาม “เงินตรา” ตามพระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ. 2501 มาตรา 4 ต่อสถานะของคริปโทเคอร์เรนซี หรือความไม่สอดคล้องของพระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 มาตรา 3 ที่ยอมรับวัตถุประสงค์การใช้เป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยน แต่ไม่ให้สถานะเป็นเครื่องมือชำระเงิน รวมถึงยังไม่มีการศึกษาการตีความมาตรา 320 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และผลของประกาศ ก.ล.ต. ที่ กธ. 5/2565 ต่อเสรีภาพสัญญา
3. การวิเคราะห์ของงานวิจัยนี้	งานวิจัยนี้พบความไม่สอดคล้องเชิงโครงสร้างของกฎหมายสี่ฉบับ ได้แก่ 1) พระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ. 2501 มาตรา 6 ที่จำกัดความหมาย “เงินตรา” เฉพาะเหรียญกษาปณ์และธนบัตร และ 2) พระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 นิยาม มาตรา 3 “ระบบการชำระเงิน” และ “บริการการชำระเงิน” และมาตรา 5 ระบบการชำระเงินสำคัญเครื่องมือชำระเงินที่ไม่ครอบคลุมคริปโทเคอร์เรนซี 3) พระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 นิยาม มาตรา 3 ที่ให้สถานะเป็นสินทรัพย์แต่ไม่ใช่เครื่องมือชำระเงิน 4) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 320 ซึ่งเป็นจุดตัดความชอบด้วยกฎหมายของการชำระหนี้ด้วยคริปโทเคอร์เรนซี ความไม่เชื่อมโยงของกฎหมายเหล่านี้ก่อให้เกิดความไม่แน่นอนทางกฎหมายในทางปฏิบัติ
4. สรุปช่องว่างของงานวิจัย	งานศึกษาที่มีอยู่ยังขาดการวิเคราะห์เชิงกฎหมายแบบเจาะลึกว่ากฎหมายไทยฉบับใดและข้อความใดเป็นอุปสรรคต่อการใช้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นสื่อกลางการชำระเงิน อีกทั้งยังไม่ได้นำกรอบกฎหมายต่างประเทศ เช่น MiCA ⁵² และแนวทางของ FSB ⁵³ มาใช้ประเมินความเหมาะสมของกฎหมายไทย ช่องว่างเหล่านี้สะท้อนความไม่เป็นเอกภาพของระบบกฎหมายไทย ซึ่งเป็นประเด็นที่งานวิจัยนี้เข้ามาเติมเต็ม

⁴⁷ ปิยะบุตร บุญอร่ามเรือง, ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการเข้าถึงสินทรัพย์ดิจิทัลและพัฒนาการที่เกี่ยวข้อง, *วารสารนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 49 (4) (2563), น. 788-809.

⁴⁸ Arvind Narayanan, Joseph Bonneau, Edward Felten, Andrew Miller and Steven Goldfeder, *Bitcoin and Cryptocurrency Technologies: A Comprehensive Introduction* (Princeton: Princeton University Press, 2016), pp. 1-35

⁴⁹ พระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ. 2501, มาตรา 4 และ มาตรา 6

⁵⁰ พระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560, มาตรา 3 และ มาตรา 5

⁵¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 320

ตารางที่ 2 ช่องว่างด้านกฎหมายที่ใช้วิเคราะห์ (Legal Framework Gap)

ประเด็นที่วิเคราะห์	การวิเคราะห์เชิงกฎหมาย
1. กฎหมายที่ใช้วิเคราะห์สถานะของคริปโทเคอร์เรนซีในไทยยังมีข้อจำกัด	1) พระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 กำกับกับผู้ประกอบธุรกิจเป็นหลัก ไม่ได้กำหนดสถานะของคริปโทเคอร์เรนซีว่าเป็น “ทรัพย์สิน” หรือ “เงินตรา” จึงไม่สามารถใช้วินิจฉัยสถานะทางกฎหมายได้โดยตรง 2) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ทรัพย์สิน)⁵⁴ แม้รับรองทรัพย์สินไม่มีรูปร่าง แต่ยังไม่มียกเว้นกรณีรับสินทรัพย์ดิจิทัลที่ไร้ศูนย์กลาง ทำให้การจัดประเภท คริปโทเคอร์เรนซีต้องตีความโดยอนุโลมและเกิดความไม่แน่นอน 3) พระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ. 2501 กำหนดว่าเงินตราต้องออกโดยรัฐ คริปโทเคอร์เรนซีไม่เข้าเกณฑ์ จึงไม่ใช่ “เงินตรา” ตามกฎหมายไทย 4) พระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 มาตรา 3 นิยาม “ระบบการชำระเงิน” (payment system) และ “บริการการชำระเงิน” (payment service) ตั้งอยู่บนฐานของ “การโอนเงินตรา” ตามกฎหมายไทย คริปโทเคอร์เรนซีไม่ใช่เงินตราตามกฎหมายฉบับนี้
2. สรุปช่องว่างงานวิจัย	กฎหมายไทยยังไม่รองรับลักษณะเฉพาะของคริปโทเคอร์เรนซี ทั้งด้านสถานะทางกฎหมาย การจำแนกประเภท และการใช้เป็นสื่อกลางการชำระเงิน ส่งผลให้เกิด Legal Framework Gap และทำให้การบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องยังไม่ชัดเจน

ตารางที่ 3 ช่องว่างด้านการตีความกฎหมาย (Interpretation Gap)

ประเด็นที่วิเคราะห์	การวิเคราะห์เชิงกฎหมาย
1. ความไม่สอดคล้องระหว่างหลักกฎหมายไทยกับลักษณะของคริปโทเคอร์เรนซี	1) พระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ. 2501 ยึดหลักว่าเงินตราต้องออกโดยรัฐ จึงไม่รองรับคริปโทเคอร์เรนซีที่เป็นสินทรัพย์ดิจิทัลแบบกระจายศูนย์ ทำให้สถานะทางกฎหมายไม่ชัดเจน 2) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ทรัพย์สิน) แม้รับรองทรัพย์สินไม่มีรูปร่าง แต่ยังไม่มียกเว้นกรณีรับสินทรัพย์ดิจิทัลที่ไร้ศูนย์กลาง จึงต้องตีความโดยอนุโลมและก่อให้เกิดความไม่แน่นอน 3) พระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 มาตรา 3 นิยาม “บริการการชำระเงิน” ตั้งอยู่บนฐานการโอน “เงินตรา” ตามกฎหมายไทย คริปโทเคอร์เรนซีจึงไม่เข้าเกณฑ์และเกิดช่องว่างเมื่อใช้ชำระค่าสินค้าและบริการ 4) แนวคิดกฎหมายต่างประเทศและทฤษฎีเงินสมัยใหม่ แนวคิด “private money”, “digital money”, “crypto-assets with monetary functions” ยังไม่ถูกนำมาปรับใช้ในกฎหมายไทย ทำให้การตีความล้ำหลังมาตรฐานสากล⁵⁵
2. สรุปช่องว่างงานวิจัย	ระบบกฎหมายไทยยังไม่มีหลักเกณฑ์ตีความที่รองรับลักษณะเฉพาะของคริปโทเคอร์เรนซี ทั้งด้านสถานะทางกฎหมาย ฟังก์ชันการชำระเงิน และความเชื่อมโยงกับทฤษฎีเงินสมัยใหม่ ส่งผลให้เกิด Interpretation Gap และทำให้การบังคับใช้กฎหมายยังไม่ชัดเจน

⁵² European Parliament and Council of the European Union, *Markets in Crypto-Assets Regulation (MiCA)* 2023/1114/EU (2023), Retrieved April 24, 2026, from https://finance.ec.europa.eu/digital-finance/crypto-assets_en#legislation.

⁵³ Financial Stability Board. *Global Regulatory Framework for Crypto-Asset Activities*. Retrieved April 24, 2026, from <https://www.fsb.org/uploads/P170723-1.pdf>

⁵⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, บรรพ 3 ลักษณะ 1 ทรัพย์สิน

⁵⁵ Narayanan et al., Op. cit., p. 1–35.

ตารางที่ 4 ช่องว่างด้านการเปรียบเทียบ (Comparative Gap)

ประเด็นที่วิเคราะห์	การวิเคราะห์เชิงกฎหมาย
1. ความแตกต่างระหว่างกฎหมายไทยกับกรอบกฎหมายสากลที่มีความชัดเจนกว่า	1) ความแตกต่างจาก MiCA ของสหภาพยุโรป (EU)-MiCA ของสหภาพยุโรปมีระบบจำแนกประเภท crypto-assets อย่างเป็นระบบ เช่น e-money tokens, asset-referenced tokens และ utility tokens พร้อมกำหนดหน้าที่ของผู้ออกและผู้ให้บริการอย่างละเอียด ขณะที่กฎหมายไทยยังไม่มีระบบจำแนกประเภทที่เป็นมาตรฐาน ทำให้ไม่สามารถเทียบเคียงโครงสร้างกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ⁵⁶ 2) ความแตกต่างจากหลักการของ FSB (คณะกรรมการเสถียรภาพการเงิน) ปี 2023-FSB เสนอหลักการกำกับดูแลสินทรัพย์ดิจิทัลและ stablecoins ที่เน้นความเสี่ยงเชิงระบบ ความโปร่งใส การกำกับดูแลผู้ให้บริการ และการคุ้มครองผู้ใช้บริการ แต่ไทยยังไม่มีกลไกกำกับที่สอดคล้องกับมาตรฐานดังกล่าว จึงเกิดช่องว่างในการเปรียบเทียบในระดับสากล⁵⁷
2. สรุปช่องว่างงานวิจัย	กฎหมายไทยยังไม่สามารถเทียบเคียงกับกรอบกฎหมายต่างประเทศที่มีความก้าวหน้าในการจำแนกประเภทสินทรัพย์ดิจิทัล การกำกับดูแลการใช้เป็นสื่อกลางการชำระเงิน และการคุ้มครองผู้ใช้บริการ ส่งผลให้เกิด Comparative Gap และทำให้การพัฒนากฎหมายไทยยังไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล

ตารางที่ 5 ช่องว่างด้านนโยบายและการกำกับดูแล (Policy Gap)

ประเด็นที่วิเคราะห์	การวิเคราะห์เชิงกฎหมาย
1. ความไม่สอดคล้องกันระหว่างนโยบายและการกำกับดูแลของไทยกับกรอบนโยบายสากล (MiCA ของสหภาพยุโรป และหลักการของ FSB)	1) ธนาคารแห่งประเทศไทย (BOT) ประกาศวันที่ 25 มกราคม 2565 ระบุถึงความจำเป็นในการ “จำกัดการแพร่หลายของการใช้สินทรัพย์ดิจิทัลเป็นสื่อกลางการชำระเงิน” เนื่องจากความเสี่ยงด้านเสถียรภาพระบบการเงิน ความผันผวนของราคา ความเสี่ยงไซเบอร์ และข้อมูลส่วนบุคคล แม้มีมาตรการกำกับบางส่วน แต่ยังขาดกรอบนโยบายระดับชาติ ที่ครอบคลุมการจำแนกประเภทสินทรัพย์ดิจิทัล การเปิดเผยข้อมูล การคุ้มครองผู้บริโภค การกำกับ stablecoins และการจัดการความเสี่ยงเชิงระบบตามแนวทางของ MiCA ของสหภาพยุโรป⁵⁸ และ หลักการของ FSB (คณะกรรมการเสถียรภาพการเงิน) ปี 2023⁵⁹ 2) สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (SEC) แม้มีกฎหมายเฉพาะคือ พระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 และระบบใบอนุญาตผู้ประกอบการ (exchange, broker, dealer, ICO portal) แต่การกำกับยังเน้นรายกิจการ (micro-prudential) และยังไม่มีการรอบนโยบายระดับระบบ แบบ MiCA ที่ครอบคลุมการออกใบอนุญาต การเปิดเผยข้อมูล การคุ้มครองผู้ถือสินทรัพย์ดิจิทัล การกำกับตลาด และการจัดการความเสี่ยงเชิงระบบ อีกทั้งยัง ไม่มีกรอบกำกับ stablecoins ตามหลักการของ FSB และยังขาด นโยบายระดับชาติร่วมกับ BOT ที่บูรณาการการกำกับดูแลสินทรัพย์ดิจิทัลทั้งระบบ

⁵⁶ European Parliament and Council of the European Union, Op. cit.

⁵⁷ Financial Stability Board, Op. cit.

⁵⁸ European Parliament and Council of the European Union, Op. cit.

⁵⁹ Financial Stability Board, Op. cit.

ประเด็นที่วิเคราะห์	การวิเคราะห์เชิงกฎหมาย
2. สรุปร่องว่างงานวิจัย	ประเทศไทยยังไม่มีกรอบนโยบายและการกำกับดูแลสินทรัพย์ดิจิทัลที่สอดคล้องกับ MiCA ของสหภาพยุโรป และ หลักการของ FSB โดยผ่านนโยบายการเงินมีเพียงมาตรการจำกัดการใช้สินทรัพย์ดิจิทัลเป็นสื่อกลางการชำระเงิน ขณะที่ฝ่ายกำกับตลาดทุนเน้นการออกใบอนุญาตผู้ประกอบการธุรกิจ แต่ยังคงขาดกรอบนโยบายระดับระบบที่ครอบคลุมการจำแนกประเภท การเปิดเผยข้อมูล การคุ้มครองผู้บริโภค การกำกับ stablecoins และการจัดการความเสี่ยงเชิงระบบ ส่งผลให้เกิด Policy Gap อย่างชัดเจน

ตารางที่ 6 ช่องว่างด้านผลกระทบต่อระบบกฎหมายอื่น (Legal Impact Gap)

ประเด็นที่วิเคราะห์	การวิเคราะห์เชิงกฎหมาย
1. การขาดกรอบนโยบายระดับชาติด้านสินทรัพย์ดิจิทัลส่งผลให้กฎหมายอื่นไม่สามารถรองรับธุรกรรมสินทรัพย์ดิจิทัลได้อย่างเป็นระบบ	1) กฎหมายระบบการชำระเงิน - พระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560⁶⁰ ยังไม่รองรับสถานะของสินทรัพย์ดิจิทัลในฐานะ “สื่อกลางการชำระเงิน” แม้ประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทยเมื่อวันที่ 25 มกราคม 2565 จะระบุถึงความจำเป็นในการจำกัดการใช้สินทรัพย์ดิจิทัลเพื่อป้องกันความเสี่ยงเชิงระบบ ทำให้เกิดช่องว่างทางกฎหมายอย่างชัดเจน 2) กฎหมายสัญญา - ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ยังไม่กำหนดสถานะของคริปโทเคอร์เรนซีว่าเป็น “ทรัพย์สิน” หรือ “สิทธิ” อย่างชัดเจน⁶¹ ส่งผลให้การใช้เป็นค่าตอบแทน การโอนสิทธิ หรือการใช้เป็นหลักฐานในสัญญาเกิดความไม่แน่นอน แตกต่างจาก MiCA ของสหภาพยุโรปที่กำหนดสถานะและข้อกำหนดไว้อย่างชัดเจน 3) กฎหมายหลักประกันทางธุรกิจ-พระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558⁶² ยังไม่รองรับคริปโทเคอร์เรนซีเป็นทรัพย์สินที่ใช้เป็นหลักประกัน และไม่มีระบบกำกับดูแลผู้ดูแลสินทรัพย์แบบที่ MiCA กำหนด ทำให้ไม่สามารถใช้เป็นหลักประกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) กฎหมายป้องกันการฟอกเงิน (AML)-พระราชบัญญัติการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542⁶³ ยังไม่ครอบคลุมธุรกรรมคริปโทเคอร์เรนซีที่เกิดขึ้นนอกผู้ประกอบการที่ได้รับอนุญาต (off-exchange) ทำให้เกิดความเสี่ยงด้านการฟอกเงินและการระดมทุนผิดกฎหมาย จำเป็นต้องขยายขอบเขตการกำกับและมาตรการ KYC/AML ให้ครอบคลุมธุรกรรมทุกรูปแบบ 5) กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค-พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522⁶⁴ ยังไม่มีกลไกเปิดเผยข้อมูลความเสี่ยงของสินทรัพย์ดิจิทัลแบบ MiCA ทำให้ผู้บริโภคไม่ได้รับข้อมูลที่เพียงพอ และกฎหมายไม่สามารถคุ้มครองได้ครอบคลุมในบริบทสินทรัพย์ดิจิทัล
2. สรุปร่องว่างงานวิจัย	ประเทศไทยยังไม่มีกรอบนโยบายระดับชาติด้านสินทรัพย์ดิจิทัลที่สอดคล้องกับ MiCA ของสหภาพยุโรป และหลักการของ FSB ส่งผลให้กฎหมายสำคัญหลายฉบับ ตั้งแต่ระบบการชำระเงิน สัญญา หลักประกันทางธุรกิจ การป้องกันการฟอกเงิน ไปจนถึงการคุ้มครองผู้บริโภค ไม่สามารถรองรับธุรกรรมสินทรัพย์ดิจิทัลได้อย่างเป็นระบบ ทำให้เกิด Legal Impact Gap ที่กระทบต่อโครงสร้างกฎหมายไทยในวงกว้าง

⁶⁰ พระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560

⁶¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, บรรพ 3 ลักษณะ 1 ทรัพย์สิน

⁶² พระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558

⁶³ พระราชบัญญัติการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

⁶⁴ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

8. ผลการวิจัย

8.1 สถานะทางกฎหมายของคริปโทเคอร์เรนซีในระบบกฎหมายไทย

จากการวิจัยพบว่า คริปโทเคอร์เรนซีในประเทศไทยยังไม่มีสถานะเป็นเงินตราตามกฎหมาย และไม่ถูกยอมรับให้เป็นสื่อกลางการชำระหนี้โดยชอบด้วยกฎหมายในลักษณะเดียวกับเงินตราที่ออกโดยรัฐ กรอบกฎหมายในปัจจุบันกำหนดให้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นสินทรัพย์ดิจิทัล ภายใต้พระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 มาตรา 3 ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อกำกับดูแลการประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขาย การแลกเปลี่ยน และการให้บริการเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัล มิใช่เพื่อรับรองบทบาทของคริปโทเคอร์เรนซีในระบบการชำระเงิน การจัดวางสถานะทางกฎหมายในลักษณะดังกล่าวส่งผลให้คริปโทเคอร์เรนซีถูกมองเป็นทรัพย์สินที่มีมูลค่าในทางเศรษฐกิจ มากกว่าการเป็นเครื่องมือทางการเงินสำหรับการชำระหนี้ตามกฎหมาย เงินตราและกฎหมายระบบการชำระเงิน ส่งผลให้การใช้คริปโทเคอร์เรนซีเพื่อชำระค่าสินค้าและบริการในประเทศไทยอยู่นอกกรอบการรับรองทางกฎหมายอย่างเป็นทางการ และจากการวิเคราะห์ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ควบคู่กับกฎหมายว่าด้วยสินทรัพย์ดิจิทัล พบว่า การใช้คริปโทเคอร์เรนซีเพื่อชำระค่าสินค้าและบริการต้องอาศัยความสมัครใจของคู่สัญญาเป็นหลัก ส่งผลให้การชำระหนี้ด้วยคริปโทเคอร์เรนซีไม่ก่อให้เกิดผลทางกฎหมายโดยอัตโนมัติ ไม่อาจถือเป็นการชำระหนี้ด้วยเงินตราตามกฎหมาย หากแต่เป็นการชำระหนี้ด้วยทรัพย์สิน ซึ่งต้องมีข้อตกลงที่ชัดเจนระหว่างคู่สัญญาเป็นกรณีเฉพาะ หากปราศจากข้อตกลงดังกล่าว การชำระหนี้อาจไม่ก่อให้เกิดผลในการระงับหนี้ ส่งผลให้เกิดความไม่แน่นอนทางกฎหมายและเพิ่มความเสี่ยงในการเกิดข้อพิพาท และความไม่แน่นอนของมูลค่า กระทบต่อความเป็นธรรมในการชำระหนี้ ความผันผวนของมูลค่าคริปโทเคอร์เรนซีส่งผลกระทบต่อความแน่นอนของมูลค่าหนี้และความเป็นธรรมระหว่างคู่สัญญา โดยเฉพาะในกรณีที่เกิดความล่าช้าในการชำระหนี้ หรือมีข้อพิพาทเกี่ยวกับช่วงเวลาที่ใช้ในการประเมินมูลค่า ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการใช้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นสื่อกลางการชำระเงินในเชิงพาณิชย์ภายใต้กรอบกฎหมายปัจจุบัน ทำให้คริปโทเคอร์เรนซีในฐานะทรัพย์สินมิใช่เงินตามกฎหมาย การที่หน่วยงานรัฐจัดให้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นทรัพย์สินที่มีมูลค่าในทางเศรษฐกิจ มิใช่เงินตราตามกฎหมาย สะท้อนข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของกฎหมายในการรองรับบทบาทของคริปโทเคอร์เรนซีในระบบการชำระเงิน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความไม่แน่นอนทางกฎหมายในการนำคริปโทเคอร์เรนซีมาใช้ในกิจกรรมทางเศรษฐกิจจริง

เมื่อพิจารณาข้อจำกัดของกรอบการกำกับดูแลตามประกาศคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ที่ กธ. 5/2565 ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญที่กำหนดทิศทางการใช้คริปโทเคอร์เรนซีอย่างเป็นรูปธรรม ประกาศดังกล่าวได้กำหนดห้ามผู้ประกอบการธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลสนับสนุนหรือส่งเสริมการใช้สินทรัพย์ดิจิทัลเป็นสื่อกลางการชำระเงินสำหรับค่าสินค้าและบริการ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อควบคุมความเสี่ยงด้านเสถียรภาพทางการเงิน การคุ้มครองผู้บริโภค และการป้องกันการใช้สินทรัพย์ดิจิทัลในลักษณะที่อาจกระทบต่อระบบการเงินโดยรวม การกำหนดแนวทางในลักษณะห้ามโดยเด็ดขาด ส่งผลให้การใช้คริปโทเคอร์เรนซีเป็น

สื่อกลางการชำระเงินถูกตัดออกจากระบบกฎหมายโดยปริยาย แม้ในกรณีที่การใช้ดังกล่าวเกิดจากความสมัครใจของคู่สัญญา และมีได้มีลักษณะเป็นการทดแทนเงินตราตามกฎหมาย การใช้ประกาศ ที่ กร. 5/2565 จึงไม่เพียงทำหน้าที่เป็นมาตรการกำกับดูแลเชิงป้องกันความเสี่ยงเท่านั้น หากแต่สะท้อนนโยบายของรัฐที่ไม่เปิดพื้นที่ให้คริปโทเคอร์เรนซีมีบทบาทในระบบการชำระเงินอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

8.2 ข้อจำกัดของกรอบการกำกับดูแลต่อการใช้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นสื่อกลางการชำระเงิน

จากการวิจัยพบว่า ปัญหาสำคัญของการใช้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นสื่อกลางการชำระเงินมิได้เกิดจากการขาดกฎหมายโดยสิ้นเชิง หากแต่เกิดจากการจัดวางบทบาทของคริปโทเคอร์เรนซีที่ไม่สอดคล้องกันในเชิงโครงสร้างกฎหมาย กล่าวคือ กรอบการกำกับดูแลของรัฐได้กำหนดให้คริปโทเคอร์เรนซีมีสถานะเป็นทรัพย์สินดิจิทัล ภายใต้กฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 ขณะเดียวกันกลับมิได้บูรณาการ คริปโทเคอร์เรนซีเข้าไว้ในกรอบกฎหมายว่าด้วยเงินตราและระบบการชำระเงิน ส่งผลให้ คริปโทเคอร์เรนซีถูกแยกออกจากระบบการชำระเงิน แนวทางการกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทย มีลักษณะเป็นการกำกับดูแลเชิงป้องกันความเสี่ยง (Risk-Based Regulation) ที่ให้ความสำคัญกับการรักษาเสถียรภาพของระบบการเงินเป็นหลัก มากกว่าการออกแบบกลไกทางกฎหมายเพื่อรองรับการใช้งานคริปโทเคอร์เรนซีในเชิงหน้าที่ของเงิน ผลของแนวคิดดังกล่าวทำให้คริปโทเคอร์เรนซีถูกมองเป็นเพียงวัตถุแห่งการลงทุนหรือทรัพย์สินที่มีมูลค่าในทางเศรษฐกิจ มิใช่เครื่องมือทางกฎหมายสำหรับการชำระหนี้หรือการโอนมูลค่าในระบบการชำระเงิน ยิ่งไปกว่านั้น ความไม่เชื่อมโยงกันระหว่างกฎหมายว่าด้วยสินทรัพย์ดิจิทัล กฎหมายว่าด้วยระบบการชำระเงิน และกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ก่อให้เกิดช่องว่างทางกฎหมายในประเด็นผลของการชำระหนี้ การระงับหนี้ และความคุ้มครองของคู่สัญญาเมื่อมีการใช้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นสื่อกลางการชำระเงิน ในทางปฏิบัติการใช้ คริปโทเคอร์เรนซีต้องอาศัยความสมัครใจของคู่สัญญาเป็นรายกรณี และไม่ก่อให้เกิดผลทางกฎหมายในลักษณะเดียวกับการชำระหนี้ด้วยเงินตราตามกฎหมาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของกรอบกฎหมายในการรองรับนวัตกรรมทางการเงิน ดังนั้น ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า อุปสรรคต่อการใช้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นสื่อกลางการชำระเงินมิได้เป็นเพียงปัญหาทางเทคนิคหรือเชิงนโยบาย หากแต่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างของระบบกฎหมายที่ยังคงแยกบทบาทของ “เงิน” และ “ทรัพย์สินดิจิทัล” ออกจากกันอย่างเด็ดขาด ซึ่งส่งผลให้ คริปโทเคอร์เรนซีไม่สามารถพัฒนาไปสู่การใช้งานในระดับระบบได้ภายใต้กรอบกฎหมายปัจจุบัน แม้ต่อมาจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ที่ กร. 5/2565 ซึ่งเปิดช่องให้มีการดำเนินการในลักษณะเฉพาะและจำกัดมากขึ้น แต่การแก้ไขดังกล่าวยังคงตั้งอยู่บนกรอบแนวคิดเดิมที่ไม่ยอมรับการใช้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นสื่อกลางการชำระเงินในระบบ ส่งผลให้ข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของกฎหมายยังคงดำรงอยู่

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาในเชิงเปรียบเทียบกับแนวปฏิบัติสากล จะเห็นได้ว่าหลายประเทศมิได้ยึดการจำแนกสถานะของคริปโทเคอร์เรนซีเพียงในเชิงทรัพย์สิน หากแต่พิจารณาตาม “ลักษณะของกิจกรรม” และ “ความเสี่ยง” ที่เกิดขึ้นจากการใช้งานเป็นสำคัญ โดยองค์กรระหว่างประเทศ เช่น Bank for International Settlements (2018)⁶⁵

⁶⁵ Bank for International Settlements, V. *Cryptocurrency: Looking beyond the hype*, BIS Annual Economic Report 2018, Retrieved April 24, 2026, from <https://www.bis.org/publ/arpdf/ar2018e5.pdf>

และ Financial Stability Board (2023)⁶⁶ ได้เสนอหลักการกำกับดูแลว่า “Same Activity, Same Risk, Same Regulation” ซึ่งสะท้อนแนวคิดการกำกับดูแลตามหน้าที่ (Function Approach) และระดับความเสี่ยงของกิจกรรม มากกว่าการยึดติดกับรูปแบบทางเทคโนโลยี นอกจากนี้ กรอบกฎหมายของสหภาพยุโรปภายใต้ Regulation (EU) 2023/1114 on Markets in Crypto-Assets (MiCA)⁶⁷ ได้พยายามจัดวางสินทรัพย์ดิจิทัลให้อยู่ภายใต้โครงสร้างการกำกับดูแลที่มีความชัดเจนและครอบคลุม โดยคำนึงถึงมิติของการคุ้มครองผู้ใช้บริการและเสถียรภาพของระบบการเงิน (European Parliament and Council of the European Union, 2023) ซึ่งแตกต่างจากกรณีของประเทศไทยที่ยังมีลักษณะการกำกับดูแลแบบแยกส่วนระหว่างกฎหมายตลาดทุนและกฎหมายระบบการชำระเงิน ดังนั้น กรอบกำกับดูแลที่เหมาะสม (Ideal Regulation Framework) สำหรับประเทศไทยควรพิจารณาปรับการกำกับดูแลที่อิงสถานะของสินทรัพย์ ไปสู่การกำกับดูแลตามลักษณะของกิจกรรมการใช้คริปโทเคอร์เรนซี โดยเฉพาะในกรณีที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการชำระค่าสินค้าและบริการ ซึ่งควรถูกพิจารณาในบริบทของระบบการชำระเงินและการโอนมูลค่าอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ เพื่อแก้ไขปัญหาความไม่สอดคล้องเชิงโครงสร้างของกฎหมาย และลดความไม่แน่นอนทางกฎหมายที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติ

8.3 ข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคริปโทเคอร์เรนซี

8.3.1 กฎหมายสินทรัพย์ดิจิทัลและนโยบายการเงิน: การกำกับดูแลที่มุ่งการลงทุนมากกว่าการชำระเงิน

กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับคริปโทเคอร์เรนซีถูกออกแบบขึ้นภายใต้กรอบความคิดที่มุ่งกำกับดูแลกิจกรรมในลักษณะการลงทุนและการประกอบธุรกิจเป็นหลัก มากกว่าการรองรับการใช้คริปโทเคอร์เรนซีในฐานะสื่อกลางการชำระเงิน พระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 ได้จัดวางสถานะของคริปโทเคอร์เรนซีเป็นสินทรัพย์ดิจิทัลและมุ่งควบคุมผู้ประกอบการธุรกิจซื้อขายและแลกเปลี่ยน ขณะที่นโยบายของธนาคารแห่งประเทศไทยมีท่าทีระมัดระวังต่อการใช้คริปโทเคอร์เรนซีในระบบการชำระเงิน เนื่องจากความกังวลด้านเสถียรภาพทางการเงินและความเสี่ยงเชิงระบบ แนวทางดังกล่าวสะท้อนการเลือกใช้การกำกับดูแลเชิงป้องกันความเสี่ยง (Risk-Based Regulation) เป็นหลัก ส่งผลให้คริปโทเคอร์เรนซีถูกตัดออกจากบทบาทในระบบการชำระเงินโดยโครงสร้าง แม้จะมีศักยภาพในการใช้เป็นเครื่องมือโอนมูลค่าในภาคธุรกรรมก็ตาม

8.3.2 กฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับช่องว่างในการรองรับการชำระหนี้ด้วยคริปโทเคอร์เรนซี

ในมิติของกฎหมายเอกชน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ยังคงยึดหลักการชำระหนี้ด้วยเงินตราที่กฎหมายรับรองเป็นหลัก ส่งผลให้การใช้คริปโทเคอร์เรนซีเพื่อชำระหนี้ถูกตีความว่าเป็นการชำระหนี้ด้วยทรัพย์สิน ซึ่งต้องอาศัยความตกลงเฉพาะของคู่สัญญา และไม่ก่อให้เกิดผลในการระงับหนี้โดยอัตโนมัติ กฎหมายดังกล่าวยังขาดบทบัญญัติที่รองรับประเด็นเฉพาะของคริปโทเคอร์เรนซี เช่น หลักเกณฑ์การประเมิน

⁶⁶ Financial Stability Board, *Global Regulatory Framework for Crypto-Asset Activities*, 2023, Retrieved April 24, 2026, from <https://www.fsb.org/uploads/P170723-1.pdf>

⁶⁷ European Parliament and Council of the European Union, *Regulation (EU) 2023/1114 on Markets in Crypto-Assets (MiCA)* 2023, Retrieved April 24, 2026, from https://finance.ec.europa.eu/digital-finance/crypto-assets_en#legislation

มูลค่า ช่วงเวลาที่ใช้ในการกำหนดมูลค่า และผลทางกฎหมายจากความผันผวนของราคา ช่องว่างดังกล่าวก่อให้เกิดความไม่แน่นอนต่อสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญา และทำให้ผู้ใช้คริปโทเคอร์เรนซีขาดการคุ้มครองในระดับเดียวกับการใช้ระบบการชำระเงินที่อยู่ภายใต้การกำกับของรัฐ ปัญหานี้สะท้อนข้อจำกัดของโครงสร้างกฎหมายแบบดั้งเดิมที่ยังไม่สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีทางการเงินรูปแบบใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

9. สรุปผลและข้อเสนอแนะ

9.1 บทสรุป

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ปัญหาสำคัญของการใช้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นสื่อกลางการชำระเงินเกิดจากความไม่สอดคล้องกันของกรอบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยกฎหมายในปัจจุบันกำหนดให้คริปโทเคอร์เรนซีมีสถานะเป็น “สินทรัพย์ดิจิทัล” เพื่อวัตถุประสงค์ในการกำกับดูแลการลงทุนและการประกอบธุรกิจเป็นหลัก แต่ไม่ยอมรับสถานะของคริปโทเคอร์เรนซีในฐานะสื่อกลางการชำระเงินตามกฎหมาย ส่งผลให้การใช้คริปโทเคอร์เรนซีเพื่อชำระค่าสินค้าและบริการขาดความแน่นอนทางกฎหมาย และไม่ก่อให้เกิดผลในการระงับหนี้โดยอัตโนมัติ นอกจากนี้ กฎหมายว่าด้วยระบบการชำระเงินและแนวนโยบายของหน่วยงานกำกับดูแล โดยเฉพาะธนาคารแห่งประเทศไทยและประกาศคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ที่ กธ. 5/2565 ยังมีลักษณะจำกัดหรือห้ามการใช้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นสื่อกลางการชำระเงินอย่างเด็ดขาด โดยมุ่งเน้นการป้องกันความเสี่ยงต่อเสถียรภาพทางการเงินและการคุ้มครองผู้ใช้บริการเป็นสำคัญ ส่งผลให้คริปโทเคอร์เรนซีถูกตัดออกจากระบบการชำระเงินโดยโครงสร้าง แม้ในกรณีที่คู่สัญญามีความสมัครใจและยอมรับความเสี่ยงร่วมกันก็ตาม เมื่อพิจารณาภายใต้กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าการชำระหนี้ด้วยคริปโทเคอร์เรนซีถูกตีความเป็นการชำระหนี้ด้วยทรัพย์สิน มิใช่การชำระหนี้ด้วยเงินตราตามกฎหมาย ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาเชิงปฏิบัติ ทั้งในด้านความไม่แน่นอนของผลทางกฎหมาย การประเมินมูลค่าหนี้ และการคุ้มครองสิทธิของคู่สัญญาและผู้บริโภค ปัญหาในการใช้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นสื่อกลางการชำระเงินมิได้เกิดจากข้อจำกัดของเทคโนโลยี หากแต่เกิดจากข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของกฎหมายและนโยบายที่ยังยึดโยงกับแนวคิดระบบเงินตราแบบดั้งเดิมเป็นหลัก ปัญหาดังกล่าวสะท้อนถึงความจำเป็นในการพิจารณาปรับปรุงกฎหมายและแนวนโยบายที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความชัดเจนทางกฎหมายและเปิดพื้นที่ให้คริปโทเคอร์เรนซีสามารถใช้งานได้ในขอบเขตที่เหมาะสม

9.2 ข้อเสนอแนะ

1. ปรับเปลี่ยนการกำกับดูแลการใช้คริปโทเคอร์เรนซีจากการไม่ยอมรับโดยเด็ดขาดไปสู่การอนุญาตภายใต้เงื่อนไข เพื่อแก้ไขปัญหาคความไม่แน่นอนทางกฎหมายที่เกิดจากการไม่ยอมรับสถานะของคริปโทเคอร์เรนซีในฐานะสื่อกลางการชำระเงิน ผู้วิจัยเสนอให้ปรับแนวทางการกำกับดูแลจากการห้ามใช้โดยทั่วไป ไปสู่การกำหนดกรอบการใช้ในลักษณะจำกัดและมีเงื่อนไขทางกฎหมายที่ชัดเจน ทั้งนี้ การแก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ที่ กธ. 5/2565 ซึ่งเปิดช่องยกเว้นให้ผู้ประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลสามารถเข้าร่วมโครงการทดสอบการชำระราคาที่มีการกำหนดเงื่อนไขอัตโนมัติ (Programmable Payment) ของธนาคารแห่งประเทศไทย สะท้อนท่าทีเชิงนโยบายของรัฐในการเปิดพื้นที่ให้

มีการใช้สินทรัพย์ดิจิทัลในกระบวนการชำระหนี้ภายใต้การกำกับดูแลแบบจำกัดและมีเงื่อนไข ผู้วิจัยเห็นว่าแนวทางดังกล่าวไม่ควรจำกัดอยู่เพียงการเป็น “ข้อยกเว้นเชิงทดลอง” ภายใต้กรอบโครงการเฉพาะ แต่ควรถูกยกระดับไปสู่ “หลักการกำกับดูแลในเชิงโครงสร้าง” โดยกำหนดหลักเกณฑ์ทั่วไปที่สามารถใช้บังคับได้ในเชิงระบบ แทนการอนุญาตเป็นรายกรณี ทั้งนี้ โดยไม่จำเป็นต้องยอมรับสถานะของคริปโทเคอร์เรนซีเป็นเงินตราตามกฎหมาย หากแต่รับรองการใช้คริปโทเคอร์เรนซีในฐานะเครื่องมือโอนมูลค่าเพื่อการชำระค่าสินค้าและบริการในขอบเขตจำกัด ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ ในเชิงโครงสร้าง กรอบกฎหมายและนโยบายควรกำหนดหลักเกณฑ์สำคัญ ได้แก่ (1) การใช้ต้องเกิดจากความตกลงโดยสมัครใจของคู่สัญญา และไม่ก่อให้เกิดการระงับในการรับชำระ (2) ธุรกรรมต้องดำเนินการผ่านผู้ให้บริการที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง (3) ต้องมีมาตรการคุ้มครองผู้ใช้ การเปิดเผยความเสี่ยง และกลไกจัดการความเสี่ยงด้านเทคโนโลยีและความผันผวนของมูลค่า (4) การใช้คริปโทเคอร์เรนซีเพื่อการชำระเงินต้องไม่กระทบต่อเสถียรภาพของระบบการเงินและอำนาจในการดำเนินนโยบายการเงินของรัฐ

แนวทางดังกล่าวจะช่วยเปลี่ยนการกำกับดูแลจากการพึ่งพาข้อยกเว้นเชิงทดลอง ไปสู่กรอบกฎหมายที่มีหลักเกณฑ์ชัดเจน คาดการณ์ได้ และสามารถบังคับใช้ได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของการกำกับดูแลในเชิงโครงสร้างในบริบทของระบบการเงินดิจิทัล

2. ปรับกรอบกฎหมายว่าด้วยระบบการชำระเงินให้รองรับคริปโทเคอร์เรนซีในฐานะเครื่องมือโอนมูลค่า เพื่อให้การใช้คริปโทเคอร์เรนซีเพื่อการชำระค่าสินค้าและบริการสามารถดำเนินไปภายใต้กรอบกฎหมายที่ชัดเจนและเป็นระบบ โดยเสนอให้มีการปรับปรุงพระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 เพื่อขยายขอบเขตของกฎหมายดังกล่าวให้สามารถรองรับการใช้คริปโทเคอร์เรนซีในฐานะ “เครื่องมือโอนมูลค่า” (Value Transfer Instrument) ภายใต้ระบบการชำระเงินที่อยู่ในการกำกับดูแลของรัฐ พิจารณาแก้ไขหรือเพิ่มเติมหลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับผลของการชำระหนี้ด้วยคริปโทเคอร์เรนซีให้มีความชัดเจนในระดับตัวบทกฎหมาย เพื่อสร้างความแน่นอนทางกฎหมาย (Legal Certainty) และลดความเสี่ยงจากการตีความที่แตกต่างระหว่างหน่วยงานกำกับดูแล โดยเสนอให้แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 ซึ่งในมาตรา 3 ได้กำหนดนิยามของระบบการชำระเงินและบริการการชำระเงินในลักษณะที่ครอบคลุมการโอนมูลค่าผ่านกลไกอิเล็กทรอนิกส์ แต่ยังมีได้กล่าวถึงการโอนมูลค่าผ่านสินทรัพย์ดิจิทัลโดยชัดแจ้ง ขณะที่มาตรา 5 กำหนดลักษณะของระบบการชำระเงินที่มีความสำคัญซึ่งมุ่งเน้นระบบโครงสร้างพื้นฐานหลักของประเทศ จากโครงสร้างบทบัญญัติดังกล่าว จะเห็นได้ว่ากฎหมายยังมิได้รองรับการใช้คริปโทเคอร์เรนซีในฐานะเครื่องมือโอนมูลค่าในระดับธุรกรรมเชิงพาณิชย์ทั่วไปอย่างชัดเจน จึงควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมโดย (1) ปรับปรุงมาตรา 3 ให้ขยายความหมายของระบบการชำระเงินหรือบริการการชำระเงินให้ครอบคลุมการโอนมูลค่าด้วยสินทรัพย์ดิจิทัลภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดและ (2) กำหนดหลักเกณฑ์เพิ่มเติมในระดับกฎหมายลำดับรอง โดยให้อำนาจตามพระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 ในการออกประกาศหรือหลักเกณฑ์โดยธนาคารแห่งประเทศไทย เพื่อกำหนดเงื่อนไขการใช้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นเครื่องมือโอนมูลค่า เช่น ประเภทของธุรกรรมที่อนุญาต คุณสมบัติของผู้ให้บริการ มาตรการคุ้มครองผู้ใช้บริการ และกลไกการบริหารความเสี่ยง

ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล ควรมีการประสานการกำกับดูแลกับสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ โดยอาศัยอำนาจตามพระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 เพื่อกำหนดมาตรฐานการให้บริการและการคุ้มครองผู้ใช้ให้สอดคล้องกันในเชิงระบบ ในเชิงตัวบท อาจบัญญัติถ้อยคำเพิ่มเติมในลักษณะว่า “การโอนมูลค่าด้วยคริปโทเคอร์เรนซีหรือสินทรัพย์ดิจิทัลอื่นใดที่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่หน่วยงานกำกับกำหนด และกระทำผ่านผู้ให้บริการที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแล ให้ถือว่าเป็นธุรกรรมการชำระเงินตามพระราชบัญญัตินี้ และมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย ในฐานะการชำระเงินที่ตามข้อตกลงของคู่สัญญา ทั้งนี้ ไม่ถือเป็นการชำระเงินด้วยเงินตราที่ชอบด้วยกฎหมาย”

อนึ่ง งานวิจัยนี้มีได้เสนอให้แก้ไขพระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ. 2501 มาตรา 6 ซึ่งบัญญัติว่า “เงินตรา ได้แก่ เหรียญกษาปณ์และธนบัตร” เนื่องจากการรับรองการใช้คริปโทเคอร์เรนซีในฐานะเครื่องมือโอนมูลค่าเพื่อการชำระเงินที่ตามความตกลงของคู่สัญญา มิได้มีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับสถานะของคริปโทเคอร์เรนซีให้เป็นเงินตราที่ชอบด้วยกฎหมาย (Legal Tender) แต่อย่างใด การแก้ไขมาตรา 6 จะกระทบต่อโครงสร้างพื้นฐานของระบบเงินตราไทยและอาจกระทบต่ออำนาจของรัฐในการดำเนินนโยบายการเงิน ซึ่งอยู่นอกเหนือขอบเขตของการกำกับดูแลระบบการชำระเงินที่บทความนี้มุ่งวิเคราะห์ ดังนั้น การปรับปรุงกฎหมายที่จำเป็นจึงจำกัดอยู่เฉพาะพระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 มาตรา 3 เพื่อขยายความหมายของบริการการชำระเงินให้ครอบคลุมการโอนมูลค่าด้วยสินทรัพย์ดิจิทัลภายใต้เงื่อนไขที่รัฐกำกับดูแล โดยยังคงรักษาหลักการสำคัญของกฎหมายเงินตราไว้ครบถ้วน กล่าวคือ คริปโทเคอร์เรนซีเป็นเพียงเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์สำหรับการโอนมูลค่า มิใช่เงินตราตามกฎหมาย และไม่ก่อให้เกิดภาระบังคับในการรับชำระเงินตามกฎหมายทั่วไป

การออกแบบกรอบกฎหมายดังกล่าวจำเป็นต้องคำนึงถึงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นต่อผู้ใช้บริการและผู้รับชำระเงินควบคู่กัน โดยเฉพาะความเสี่ยงจากความผันผวนของมูลค่าคริปโทเคอร์เรนซี ความเสี่ยงด้านเทคโนโลยี และความเสี่ยงจากการขาดกลไกคุ้มครองผู้บริโภคในระบบที่ไม่พึ่งพาตัวกลาง ดังนั้น การรับรองคริปโทเคอร์เรนซีในฐานะเครื่องมือโอนมูลค่าภายใต้ระบบการชำระเงินควรต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขสำคัญ ได้แก่ การกำหนดให้ธุรกรรมต้องดำเนินการผ่านผู้ให้บริการที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแล การกำหนดมาตรการเปิดเผยความเสี่ยงอย่างเพียงพอ การกำหนดกลไกเยียวยาความเสียหาย และการกำกับดูแลความเสี่ยงเชิงระบบ เพื่อป้องกันมิให้การใช้คริปโทเคอร์เรนซีเพื่อการชำระเงินก่อให้เกิดผลกระทบในวงกว้างต่อระบบเศรษฐกิจและความเชื่อมั่นของผู้ใช้บริการ

ทั้งนี้ เพื่อหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อนและความแยกส่วนของกฎหมาย พระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 ควรสามารถอ้างอิงนิยาม “สินทรัพย์ดิจิทัล” ตามมาตรา 3 แห่งพระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 เป็นฐานทางกฎหมายในการกำกับดูแลการใช้คริปโทเคอร์เรนซีในบริบทของการชำระเงินค่าสินค้าและบริการ แนวทางดังกล่าวจะช่วยเพิ่มความชัดเจนทางกฎหมาย เชื่อมโยงกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ และสนับสนุนการกำกับดูแลด้านเสถียรภาพ ความมั่นคง และการคุ้มครองผู้ใช้บริการ โดยไม่กระทบต่ออำนาจของรัฐในการดำเนินนโยบายการเงินและการกำกับระบบการชำระเงินโดยรวม

3. กำหนดกลไกกำกับดูแลแบบเป็นขั้นตอนภายใต้ความร่วมมือเชิงโครงสร้างระหว่างหน่วยงานกำกับ โดยเสนอให้มีการกำหนดกลไกกำกับดูแลการใช้คริปโทเคอร์เรนซีเพื่อการชำระค่าสินค้าและบริการในลักษณะ “เป็นขั้นตอน” (Phased Regulatory Approach) โดยอาศัยความร่วมมือเชิงโครงสร้างระหว่างธนาคารแห่งประเทศไทยและสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ เพื่อแก้ไขปัญหาความไม่แน่นอนทางกฎหมายและความแยกส่วนของการกำกับดูแลที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน อันเกิดจากการที่กฎหมายและมาตรการกำกับดูแลที่เกี่ยวข้องถูกออกแบบมาเพื่อรองรับวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน ในระยะเริ่มต้น ควรยกระดับแนวทางข้อยกเว้นตามประกาศคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ที่ กธ. 25/2567 ซึ่งเปิดให้มีการใช้สินทรัพย์ดิจิทัลภายใต้กรอบการทดสอบการชำระเงินแบบกำหนดเงื่อนไขล่วงหน้า (Programmable Payment) ของธนาคารแห่งประเทศไทย จากการเป็นเพียงมาตรการเชิงทดลองหรือข้อยกเว้นเชิงนโยบาย ไปสู่กลไกกำกับดูแลที่มีหลักเกณฑ์ทั่วไปและความชัดเจนในเชิงโครงสร้าง ทั้งนี้ Programmable Payment⁶⁸ ในบริบทของธนาคารแห่งประเทศไทย หมายถึง รูปแบบการชำระเงินที่สามารถกำหนดเงื่อนไขการโอนมูลค่าไว้ล่วงหน้า ในเชิงระบบ เช่น เงื่อนไขด้านเวลา เหตุการณ์ หรือการปฏิบัติตามข้อกำหนดบางประการ โดยการโอนมูลค่าจะเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติเมื่อเงื่อนไขดังกล่าวครบถ้วน ซึ่งช่วยให้หน่วยงานกำกับสามารถควบคุมความเสี่ยงและกำหนดขอบเขตการใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การยกระดับกลไกดังกล่าวควรดำเนินการโดยการกำหนดขอบเขตการใช้งานอย่างเป็นรูปธรรม อาทิ การจำกัดประเภทของธุรกรรมที่สามารถใช้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นเครื่องมือในการชำระเงิน การกำหนดวงเงินต่อธุรกรรมหรือช่วงเวลา การจำกัดประเภทของสินค้าและบริการ ตลอดจนการจำกัดกลุ่มผู้ให้บริการและผู้ประกอบธุรกิจที่สามารถเข้าร่วมในกรอบดังกล่าว เพื่อให้การใช้คริปโทเคอร์เรนซีเพื่อการชำระเงินอยู่ภายใต้การควบคุมที่เหมาะสม และไม่ก่อให้เกิดความเสี่ยงเชิงระบบต่อระบบการเงินโดยรวม

ในเชิงโครงสร้างการกำกับดูแล ควรกำหนดบทบาทของหน่วยงานกำกับให้มีความชัดเจนและไม่ทับซ้อนกัน โดยธนาคารแห่งประเทศไทยทำหน้าที่กำกับดูแลในมิติของระบบการชำระเงิน กระแสการโอนมูลค่า และความเสี่ยงต่อเสถียรภาพและความมั่นคงทางการเงิน ขณะที่สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ทำหน้าที่กำกับดูแลผู้ประกอบการธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล ประเภทของสินทรัพย์ดิจิทัลที่สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการโอนมูลค่า และมาตรการคุ้มครองผู้ใช้บริการในเชิงตลาด โดยทั้งสองหน่วยงานควรพัฒนาหลักเกณฑ์ร่วมในลักษณะของการกำกับดูแลร่วม (Co-Regulation) เพื่อให้มาตรฐานการกำกับดูแลเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ลดความเสี่ยงจากการกำกับดูแลซ้ำซ้อนหรือขาดช่วง และเอื้อต่อการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ กลไกกำกับดูแลแบบเป็นขั้นตอนภายใต้ความร่วมมือเชิงโครงสร้างดังกล่าวจะช่วยเปลี่ยนการใช้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นสื่อกลางการชำระเงินจากการอยู่ในพื้นที่สีเทาทางกฎหมาย ไปสู่การอยู่ภายใต้กรอบกฎหมายที่มีความชัดเจน สามารถบริหารจัดการความเสี่ยงได้ และเปิดพื้นที่ให้นวัตกรรมทางการเงินพัฒนาไปพร้อมกับการรักษา

⁶⁸ สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, ประกาศคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ที่ กธ. 25/2567 เรื่อง หลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีในการให้บริการของผู้ประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลที่ต้องไม่มีลักษณะเป็นการสนับสนุนการใช้สินทรัพย์ดิจิทัลเป็นสื่อกลางในการชำระค่าสินค้าและบริการ, สืบค้นวันที่ 1 กันยายน 2568, จาก <https://publish.sec.or.th/nrs/10351s.pdf>

เสถียรภาพของระบบการเงินโดยรวม ทั้งยังสอดคล้องกับบริบทของการพัฒนาระบบการเงินดิจิทัลของประเทศไทยในระยะยาว โดยไม่กระทบต่ออำนาจของรัฐในการกำหนดนโยบายการเงินและการกำกับดูแลระบบการชำระเงินโดยรวม

บรรณานุกรม

- ทพพล น้อยปัญญา. (2561). *กฎหมายเรื่อง Bitcoin Blockchain ICO and etc.* พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2564). *คำเตือนเกี่ยวกับการใช้สินทรัพย์ดิจิทัลเป็นสื่อกลางการชำระเงินสำหรับค่าสินค้าและบริการ*. สืบค้นวันที่ 20 กันยายน 2568, จาก <https://www.bot.or.th/content/dam/bot/documents/th/news-and-media/news/2021/news-20210708-1.pdf>
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2564). *เรื่อง ธปท. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหารือแนวทางการกำกับการใช้สินทรัพย์ดิจิทัลในการชำระค่าสินค้าและบริการ*. สืบค้นวันที่ 22 กันยายน 2568, จาก <https://www.bot.or.th/content/dam/bot/documents/th/news-and-media/news/2021/news-20211201-1.pdf>
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2565). *Guidelines on the Usage of Digital Assets as a Means of Payment for Goods and Services*. สืบค้นวันที่ 30 กันยายน 2568, จาก <https://www.bot.or.th/en/news-and-media/news/news-20220125.html>
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2564). *Bank of Thailand and Relevant Agencies Discuss Guidelines on Usage of Digital Assets as Payment for Goods and Services*. สืบค้นวันที่ 1 กันยายน 2568, จาก <https://www.bot.or.th/content/dam/bot/documents/en/news-and-media/news/2021/news-20211201-1.pdf>
- ปิยะบุตร บุญอร่ามเรือง. (2563). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการเข้าถึงสินทรัพย์ดิจิทัลและพัฒนาการที่เกี่ยวข้อง. *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, ปีที่ 49 (4) (2563), 788-809.
- พินัย ณ นคร. (2563). *กฎหมายเกี่ยวกับธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ในยุคดิจิทัล*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- พรศักดิ์ อรุณชัยรัตน์. (2560). *Blockchain เปลี่ยนโลก Blockchain Revolution*. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดีไวน์ พับลิชชิง.
- ศนันท์กรณ โสทธิพันธุ์. (2568). *คำอธิบายนิติกรรมสัญญา*. พิมพ์ครั้งที่ 28. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- สุนทร มณีสวัสดิ์. (2553). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ : หนี้*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. (2561). *ก.ล.ต. เผยแนวทางการกำกับดูแลสินทรัพย์ดิจิทัล*. สืบค้นวันที่ 1 กันยายน 2568, จาก https://www.sec.or.th/TH/Pages/News_Detail.aspx?SECID=7057

- สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. (2564). เอกสารเผยแพร่เกี่ยวกับการกำกับดูแลสินทรัพย์ดิจิทัลและความเสี่ยงของคริปโตเคอร์เรนซี. สืบค้นวันที่ 1 กันยายน 2568, จาก <https://www.sec.or.th/TH/Template3/Articles/2564/220364.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. (2565). ประกาศคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ที่ กธ. 5/2565 เรื่อง หลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีในการให้บริการของผู้ประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลที่ต้องไม่มีลักษณะเป็นการสนับสนุนการใช้สินทรัพย์ดิจิทัลเป็นสื่อกลางในการชำระค่าสินค้าและบริการ. สืบค้นวันที่ 1 กันยายน 2568, จาก <https://law.sec.or.th/content/4876/8503/1>
- สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. (2567). ประกาศคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ที่ กธ. 25/2567 เรื่อง หลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีในการให้บริการของผู้ประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลที่ต้องไม่มีลักษณะเป็นการสนับสนุนการใช้สินทรัพย์ดิจิทัลเป็นสื่อกลางในการชำระค่าสินค้าและบริการ. สืบค้นวันที่ 1 กันยายน 2568, จาก <https://publish.sec.or.th/nrs/10351s.pdf>
- อาณัติ ลีมีคเดช. (2563). *Blockchain Disruptive Business Model* ปฏิวัติโมเดลธุรกิจด้วยบล็อกเชน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เกรท ไอเดีย.
- Arner, Douglas W., Barberis, Janos, and Buckley, Ross P. (2017). *FinTech and RegTech in a Nutshell, and the Future in a Sandbox*. CFA Institute Research Foundation. Retrieved April 20, 2026, from <https://rpc.cfainstitute.org/sites/default/files/-/media/documents/article/rf-brief/rfbr-v3-n4-1.pdf>
- Bank for International Settlements. (2018). *V. Cryptocurrencies: Looking beyond the hype*, BIS Annual Economic Report, Retrieved April 24, 2026, from <https://www.bis.org/publ/arpdf/ar2018e5.pdf>
- European Parliament. (2017). *How Blockchain Technology Could Change Our Lives*. Retrieved April 20, 2026, from [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2017/581948/EPRS_IDA\(2017\)581948_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2017/581948/EPRS_IDA(2017)581948_EN.pdf)
- European Parliament and Council of the European Union. (2023). *Markets in Crypto-Assets Regulation (MiCA) 2023/1114/EU*. Retrieved April 24, 2026, from https://finance.ec.europa.eu/digital-finance/crypto-assets_en#legislation
- Financial Stability Board. (2023). *Global Regulatory Framework for Crypto-Asset Activities*. Retrieved April 24, 2026, from <https://www.fsb.org/uploads/P170723-1.pdf>
- Fox, David., and Green, Sarah. (2019). *Cryptocurrencies in Public and Private Law*. 1st ed.. United Kingdom: CPI Group (UK) Ltd.

- Knapp, Georg Friedrich. (1924). *The State Theory of Money*. London: Macmillan.
- Nakamoto, Satoshi. (2025). *Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System*. Retrieved September 1, 2025, from <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf>
- Narayanan, Arvind, Bonneau, Joseph, Felten, Edward, Miller, Andrew, and Goldfeder, Steven. (2016). *Bitcoin and Cryptocurrency Technologies*. Princeton: Princeton University Press. Retrieved April 26, 2026, from <https://press.princeton.edu/books/hardcover/9780691171692/bitcoin-and-cryptocurrency-technologies>
- Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2021). *Regulatory Approaches to the Tokenisation of Assets*. Retrieved October 15, 2025, from https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2021/03/regulatory-approaches-to-the-tokenisation-of-assets_da7ae482/aea35466-en.pdf
- Proctor, Charles. (2023). *Mann and Proctor on the Law of Money*. 8th ed.. Oxford University Press. Retrieved April 25, 2026, from <https://academic.oup.com/oxford-law-pro/book/57019/chapter-abstract/472469890>
- Sultan, Karim, Ruhi, Umar, and Lakhani, Rubina. (2018). *Conceptualizing Blockchains: Characteristics & Applications*. Retrieved April 24, 2026, from <https://arxiv.org/pdf/1806.03693>
- Tapscott, Don., and Tapscott, Alex. (2016). *Blockchain Revolution: How the Technology Behind Bitcoin Is Changing Money Business and the World*. New York: Portfolio/Penguin.
- World Economic Forum. (2021). *Global Future Council on Cryptocurrencies, Navigating Cryptocurrency Regulation*, Retrieved September 20, 2025, from https://www3.weforum.org/docs/WEF_Navigating_Cryptocurrency_Regulation_2021.pdf